

***Auteursrechten
audiovisuele archieven***

Film- en geluidsarchieven

Rapport

Rapport

Auteursrechten audiovisuele archieven

Film- en geluidsarchieven

Auteursrechten audiovisuele archieven

Film- en geluidsarchieven

Ann Leysen, 2001

Dit onderzoek kwam tot stand in opdracht van het stadsarchief en van de Erfgoedcel Antwerpen. Het is een van de erfgoedprojecten van de stad Antwerpen en kadert in het erfgoedconvenant dat werd afgesloten met de Vlaamse Gemeenschap.

STADSARCHIEF ANTWERPEN

Venusstraat 11, 2000 Antwerpen

Tel. + 32 (0)3 206 94 11 – Fax + 32 (0)3 206 94 10

E-mail: stadsarchief@stad.antwerpen.be

eFloriswebsite: <http://stadsarchief.antwerpen.be>

Maandag tot vrijdag van 8.30 tot 16.30 uur

Opvragen stukken van 8.30 tot 12.00 en 13.00 tot 15.30 uur

© Stadsarchief Antwerpen

Ontwerp en opmaak: Katrien Daemers / Gestalte en grafisch centrum stad Antwerpen (kaft)

Drukwerk: Drukkerij Cartim bvba, Destelbergen

Verantwoordelijke uitgever: Inge Schoups, Venusstraat 11, 2000 Antwerpen

Foto's (stills): ATV (p. 83), Koninklijk Filmarchief Brussel (pp. 29, 57), Tony Gonzalez (p. 10)

Wettelijk depotnummer: D/2003/0306/30

Inhoud

Voorwoord	9
> Hoofdstuk 1	11
 <i>Algemene inleiding tot het auteursrecht en de naburige rechten</i>	
1. <i>Het object van het auteursrecht: het auteurswerk</i>	12
1.1. Algemene situering	12
1.2. Wat beschermt het auteursrecht?	15
1.2.1. Soorten werken	15
1.2.2. Vormvereisten	16
1.3. Werken die geen rechtsbescherming door het auteursrecht genieten	17
2. <i>Het subject van het auteursrecht: de auteur</i>	18
2.1. Algemeen	18
2.2. Anonieme werken en werken die verschijnen onder een pseudoniem	18
2.3. Co-auteurschap	18
2.3.1. Algemene regels	19
2.3.2. Specifieke regels	19
3. <i>De duur van de bescherming van het auteursrecht</i>	20
3.1. Algemeen	20
3.2. Anonieme werken en werken die verschijnen onder een pseudoniem	20
3.3. Postume auteurswerken	21
4. <i>Vermogensrechten en morele rechten</i>	22
4.1. Algemeen	22
4.2. Vermogensrechten	22
4.2.1. Algemene kenmerken van vermogensrechten	22
4.2.2. De verschillende vermogensrechten	24
4.2.2.1. <i>Het reproductierecht</i>	24
4.2.2.2. <i>Het adaptatie- en vertalingsrecht</i>	24
4.2.2.3. <i>Het huur- en leenrecht</i>	25
4.2.2.4. <i>Het publiek mededelingsrecht</i>	25
4.2.2.5. <i>Het volgrecht</i>	25
4.3. Morele rechten	26
4.3.1. Algemene kenmerken van de morele rechten	26
4.3.2. De verschillende morele rechten	27
4.3.2.1. <i>Het recht een werk bekend te maken</i>	27

4.3.2.2. <i>Het paterniteitsrecht</i>	27
4.3.2.3. <i>Het integriteitsrecht</i>	27
> Hoofdstuk 2	29
<i>Audiovisuele werken en geluidswerken</i>	
<i>Afdeling A</i>	30
<i>Audiovisuele werken</i>	
1. <i>Inleiding</i>	30
2. <i>De auteur van het audiovisuele werk</i>	31
2.1. Algemeen	31
2.2. Het audiovisuele productiecontract	32
2.3. Bewerkingen van een bestaand auteursrechtelijk beschermd werk: het audiovisueel adaptatiecontract	32
2.4. Prestaties tot stand gekomen in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut	33
2.4.1. Algemeen	33
2.4.2. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)	34
2.5. Prestaties tot stand gekomen in opdracht, op bestelling	35
2.5.1. Algemeen	35
2.5.2. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)	35
3. <i>De beschermingstermijn van audiovisuele werken</i>	36
4. <i>Producenten (auteursrecht en naburige rechten)</i>	37
4.1. Algemeen	37
4.2. Vermogensrechten en morele rechten	37
4.2.1. Algemeen: de audiovisuele exploitatie van het werk	37
4.2.2. Andere rechten van de producent	38
4.2.3. Overdracht en licentie	38
4.2.4. De beschermingstermijn	39
4.3. Andere tussenkomsten van de producent	39
4.3.1. Het voltooide audiovisuele werk	39
4.3.2. De financiële vergoeding voor de auteur	39
4.4. Het faillissement van de producent, het gerechtelijk akkoord of de in vereffeningstelling van het bedrijf van de producent: de gevolgen voor de auteurs van het audiovisuele werk en de exploitatie ervan	39
4.5. Het overlijden van de producent(en)	40
<i>Afdeling B</i>	41
<i>Geluidswerken</i>	
1. <i>Inleiding</i>	41
2. <i>De auteur van een geluidswerk</i>	42
2.1. Inleiding	42
2.2. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)	42
2.2.1. Wie is een uitvoerend kunstenaar en wie niet?	42
2.2.2. Overzicht van de rechten van uitvoerende kunstenaars	43

2.2.2.1. Vermogensrechten	43
2.2.2.2. Morele rechten	43
2.3. Contractuele overeenkomsten	43
2.3.1. Inleiding	43
2.3.2. Prestaties van de uitvoerende kunstenaar ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een arbeidsstatuut	44
2.3.3. Prestaties geleverd ter uitvoering van een bestelling	44
2.4. De beschermingstermijn van de rechten van de uitvoerende kunstenaar	45
<i>Afdeling C</i>	46
<i>Specifieke bepalingen voor audiovisuele werken en/of geluidswerken</i>	
1. <i>Vermogensrechten</i>	46
1.1. Het reproductierecht	46
A. Het kopiëren voor eigen gebruik van geluidswerken en audiovisuele werken	46
B. Reproductie van films door het Koninklijk Belgisch Filmarchief	48
C. Reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken in familiekring	48
D. Reproductie en/of mededeling van werken of prestaties ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek	49
E. Citaatrecht	50
1.2. Het adaptatie- en vertalingsrecht	51
A. Overzettingen uitgevoerd door het Koninklijk Belgisch Filmarchief	51
B. Een karikatuur, een parodie of een pastiche	51
1.3. Het publiek mededelingsrecht	51
A. De kosteloze privé-mededeling in familiekring	51
B. Openbaarmaking in het onderwijs en in het kader van onderzoek	51
C. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)	51
1.4. Het huur- en leenrecht	53
2. <i>Morele rechten</i>	54
<i>Afdeling D</i>	55
<i>Omroeporganisaties (naburige rechten)</i>	
1. <i>De rechten van de omroeporganisaties</i>	55
2. <i>De beschermingstermijn</i>	56
> Hoofdstuk 3	57
Archieven, audiovisuele werken, geluidswerken en het auteursrecht	
1. <i>Inleiding</i>	58
2. <i>Wanneer is een archief auteur van een audiovisueel werk of een geluidswerk of hoe kan een archief auteursrechten op deze werken verwerven?</i>	60
2.1. Algemeen	60
2.2. Het in beheer of in eigendom krijgen van audiovisuele werken en geluidswerken	60
2.3. Audiovisuele producties tot stand gekomen in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut	62

2.3.1. Algemeen	62
2.3.2. Voorbeeld: stadsarchief Antwerpen	63
2.4. Audiovisuele werken gemaakt in opdracht of op bestelling	64
2.4.1. Algemeen	64
2.4.2. Voorbeeld: stadsarchief Antwerpen	64
2.5. Een (privaatrechtelijke of publiekrechtelijke) omroep maakt in een uitzending gebruik van films, die een archief verworven heeft	64
3. <i>Het archiveren van audiovisuele werken en geluidswerken</i>	66
3.1. Algemeen	66
3.2. Het catalogiseren van audiovisueel materiaal	67
3.2.1. De International Federation of Television Archives' minimum-data-list	67
3.2.2. Opmerkingen en toevoegingen bij de IFTA minium-data-list	68
3.2.3. Een nieuwe lijst voor het catalogiseren van audiovisueel materiaal	70
3.3. Het catalogiseren van geluidsmateriaal	71
3.3.1. Algemeen	71
3.3.2. De International Federation of Television Archives' minimum-data-list	71
3.3.3. Een nieuwe lijst voor het catalogiseren van geluidsmateriaal	72
4. <i>Gebruik en beschikbaarstelling van audiovisuele- en geluidswerken</i>	74
4.1. Algemeen	74
4.2. Het archief heeft alle rechten op het audiovisuele materiaal en/of de geluidswerken	74
4.3. Het archief heeft geen rechten op het audiovisuele materiaal en/of de geluidswerken	75
5. <i>Sancties</i>	82
> Hoofdstuk 4	83
Aanbevelingen	
1. <i>Inleiding</i>	84
2. <i>Nuttige tips</i>	84
2.1. Bij het verwerven van audiovisuele archieven	84
2.2. Achterhalen van auteursrechten	84
2.3. Beheer van de auteursgegevens	85
2.4. Algemene aanbevelingen	85
> Bibliografie	87

Voorwoord

Archieven, musea, bibliotheken en documentatiecentra verwerven, bewaren, beheren en stellen een belangrijk patrimonium ter beschikking van geïnteresseerden en een zo breed mogelijk publiek.

Al deze activiteiten vragen grote zorg en zorgvuldigheid. Langdurig en duurzaam bewaren is één aspect van de complexe taken waarmee de bewaarders van erfgoed worden geconfronteerd, naast de veelheid van dragers en materialen.

Al deze instellingen, en in het bijzonder archiefinstellingen van de overheid (gemeenten en steden, OCMW, het rijk e.a.) streven een zo groot mogelijke openbaarheid, ter beschikkingstelling en gebruik van het bewaarde erfgoed na. De toegang van het publiek tot deze informatie, documenten en voorwerpen is immers de hoofdrede van de oprichting van deze instellingen.

Toch bestaan er gerechtvaardigde beperkingen op deze toegang tot archieven, documenten en andere erfgoedobjecten. De bescherming van de persoonlijke levenssfeer van individuen komt daarbij meteen op het voorplan. De bescherming van de rechten van kunstenaars is een tweede belangrijk principe dat strikte navolging vraagt.

De instellingen en diensten die objecten en documenten bewaren waarop deze vormen van bescherming van toepassing zijn, moeten aldus zowel de openbaarheid en een ruime publiek gebruik voorstaan als het waarborgen van de hiervoor genoemde rechten.

Reeds geruime tijd maakt de erfgoedsector zich deze materie eigen. In 1994 richtte de Koninklijke Bibliotheek te Brussel een colloquium in rond de problematiek van auteursrechten; in 1997 volgde een tweede symposium¹.

Met dit rapport wordt voortgebouwd op deze eerste studies die een meer algemeen karakter hebben.

Dit rapport richt zich in het bijzonder tot de bewaarders van geluids- en filmarchieven. Het moet voor deze instellingen een eerste leidraad zijn om met het allergrootste respect voor de rechten van de kunstenaars en auteurs, verder werk te kunnen blijven maken van het ter beschikking stellen van deze waardevolle bronnen.

Het rapport wil ook duidelijkheid verschaffen over de reikwijdte van de auteursrechten die bij deze documenten aan de orde zijn. Niet alleen de auteurs maar ook uitvoerders, bewerkers, producenten e.a. zijn in deze materie betrokken partij. Deze studie geeft een stand van zaken en wil vooral archieven en andere erfgoedinstellingen op een aantal belangrijke aandachtspunten wijzen. Dit onderzoek heeft de bedoeling om waar mogelijk te verduidelijken, en reeds een eerste lijst van zo concreet mogelijke aanbevelingen te formuleren.

Deze studie is inzake geluids- en filmarchieven een eerste stand van zaken. Naar een aantal aspecten is nog onvoldoende onderzoek gedaan. Zo konden binnen het gevoerde onderzoek niet alle rechtsbronnen worden uitgeput. Het zal in een aantal gevallen nog steeds aangewezen zijn om bijkomende adviezen in te winnen.

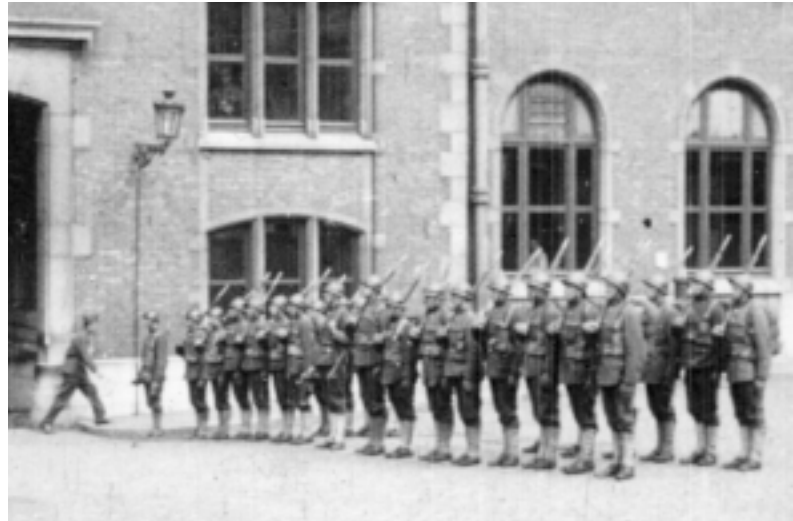
Het onderzoek *Auteursrechten audiovisuele archieven* werd opgestart in het najaar 2001. Dit kadert geheel in het beleid van de Vlaamse regering om door het afsluiten van erfgoedconvenanten, de erfgoedsector middelen en technieken aan te bieden en om een zo groot mogelijke publieke ontsluiting van het erfgoed te ondersteunen en te promoten. In Antwerpen leidde dit tot een samenwerking tussen het stadsarchief en de erfgoedcel, de stedelijke dienst die projecten van de erfgoedconvenant coördineert. Het is in het kader van dit samenwerkingsverband dat deze studie werd gerealiseerd. Het stadsarchief Antwerpen, dat een belangrijke verzameling films en geluidsarchieven beheert, heeft hierbij het initiatief genomen en heeft als werk- en onderzoeksplek dit onderzoek gefaciliteert.

Inge Schoups
Stadsarchivaris Antwerpen

¹ Zie de bibliografie aan het einde van dit rapport

HOOFDSTUK 1

Algemene inleiding tot het auteursrecht en de naburige rechten

Opname uit een aantal filmfragmenten geschonken door de heer en mevrouw Van Hoydonck in 2002 (SA, FILM 577)

1. *Het object van het auteursrecht: het auteurswerk*

1.1. Algemene situering

Alvorens dieper in te gaan op het auteurswerk is het belangrijk het auteursrecht en naburige rechten te situeren ten opzichte van andere rechtsgebieden. Sommige objecten worden immers niet beschermd door het auteursrecht, maar wel door bijvoorbeeld het kwekersrecht of het modellenrecht.

Een overzicht:

INTELLECTUELE EIGENDOMSRECHTEN	
<p>Auteursrecht Beschermt werken van letterkunde, kunst, wetenschap, databanken ... > De auteur, de maker.</p> <p><i>Naburige rechten</i> Naburige rechten zijn verwant aan het auteursrecht en beschermen prestaties. > Uitvoerders, producenten en omroeporganisaties</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten.</i> - <i>Conventie voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken, ondertekend te Bern op 26 juni 1948.</i> - <i>Universele Auteursrechtconventie, ondertekend te Genève op 6 september 1952.</i> 	<p>Rechtsbescherming van computerprogramma-tuur Deze rechtsbescherming is een soort auteursrecht 'sui generis': een computerprogramma is enkel beschermd indien het oorspronkelijk is, i.e. een eigen intellectuele schepping van de auteur, is. ! Enkel de uitdrukkingwijze (in welke vorm ook) van een computerprogramma is beschermd. De ideeën en beginselen die aan enig element van een computerprogramma ten grondslag liggen, met inbegrip van de ideeën en beginselen die aan de interfaces daarvan ten grondslag liggen, worden niet auteursrechtelijk beschermd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wet van 30 juni 1994 houdende omzetting in het Belgisch recht van de Europese richtlijn van 14 mei 1991 betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's.</i>
<p>Rechtsbescherming van databanken Deze rechtsbescherming is een soort auteursrecht 'sui generis': het recht van de producenten van databanken is van toepassing op databanken in ongeacht welke vorm, waarvan de verkrijging, de controle of de presentatie van de inhoud in kwalitatief of kwantitatief opzicht getuigt van een substantiële investering.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wet van 31 augustus 1998 houdende omzetting in het Belgisch recht van de Europese richtlijn van 11 maart 1996 betreffende de rechtsbescherming van databanken.</i> 	<p>Rechtsbescherming van topografieën van halfgeleiderproducten Speciale vorm van rechtsbescherming, verwant aan het auteursrecht.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wet van 10 januari 1990 betreffende de rechtsbescherming van topografieën van halfgeleiderproducten.</i>

Rechten van industriële eigendom

- *Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom (14 juli 1967).*

*** Het octrooirecht**

Het octrooirecht beschermt de uitvinding van nieuwe producten of werkwijzen.

- *Wet van 10 januari 1955 betreffende de bekendmaking en de toepassing der uitvindingen en fabrieksgeheimen welke de verdediging van het grondgebied of de veiligheid van de Staat aangaan.*
- *Wet van 4 augustus 1955 betreffende de veiligheid van de Staat op het gebied van kernenergie.*
- *Verdrag tot samenwerking inzake octrooien (19 juni 1970).*
- *Verdrag van 5 oktober 1973 inzake de verlening van Europese octrooien.*
- *Protocol van 5 oktober 1973 inzake de uitleg van artikel 69 van het verdrag.*
- *Protocol van 5 oktober 1973 inzake de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning van beslissingen inzake het recht tot verkrijging van het Europees octrooi (protocol inzake erkenning).*
- *Protocol van 5 oktober 1973 inzake de centralisatie en de invoering van het Europees octrooistelsel (protocol inzake centralisatie).*
- *Verordening (EEG) nr. 1768/92 van de Raad van 18 juni 1992 betreffende de invoering van een aanvullend beschermingscertificaat voor geneesmiddelen.*
- *Wet van 8 juli 1977 houdende goedkeuring van volgende internationale akten:*
 1. *Verdrag betreffende de eenmaking van enige beginselen van het octrooirecht, opgemaakt te Straatsburg op 27 november 1963;*
 2. *Verdrag tot samenwerking inzake octrooien, en uitvoeringsreglement, opgemaakt te Washington op 19 juni 1970;*
 3. *Verdrag betreffende de verlening van Europese octrooien (Europees octrooiverdrag), uitvoeringsreglement en vier protocollen, opgemaakt te München op 5 oktober 1973;*
 4. *Verdrag betreffende het Europees octrooi voor de gemeenschappelijke markt (Gemeenschapsoctrooiverdrag), en uitvoeringsreglement, opgemaakt te Luxemburg op 15 december 1975.*

De wet op de handelspraktijken

De wet op de handelspraktijken regelt de handelspraktijken en het gebruik van handelsnamen.

- *Wet van 14 juli 1991.*
- *Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom (TRIPS) (15 april 1994).*

<ul style="list-style-type: none"> - <i>Wet van 29 juli 1984 betreffende het beschermingscertificaat voor geneesmiddelen.</i> - <i>Wet van 28 maart 1984 op uitvinderoctrooien.</i> - <i>Europees octrooiverdrag van 5 oktober 1973.</i> <p>* Het tekeningen- en modellenrecht</p> <p>Het modellenrecht beschermt industriële vormgeving van voorwerpen met een gebruiksfunctie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Schikking van 's-Gravenhage betreffende het internationaal depot van tekeningen of modellen van nijverheid (28 november 1960).</i> - <i>Koninklijk Besluit nr. 91 van 29 januari 1935 houdende regeling van de maatregelen betreffende de bescherming van de nijverheidsteekeningen en -modellen.</i> - <i>Eenvormige Beneluxwet van 25 oktober 1966 inzake tekeningen en modellen.</i> <p>* Het merkenrecht</p> <p>Het merkenrecht beschermt merken van producten en diensten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wet van 1 april 1879 betreffende de fabrieks- en handelsmerken.</i> - <i>Overeenkomst van Madrid betreffende de internationale inschrijving van merken (14 juli 1967).</i> - <i>Verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad van 20 december 1993 inzake het Gemeenschapsmerk.</i> - <i>Eenvormige Beneluxwet van 19 maart 1962 op merken.</i> - <i>Unieverdrag van Parijs van 14 juli 1967 tot bescherming van de industriële eigendom.</i> - <i>Verordening van de Raad van de Europese Unie van 14 januari 1994 inzake het gemeenschapsmerk.</i> <p>* Het kwekersrecht</p> <p>Dit recht beschermt plantenrassen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wet van 20 mei 1975 tot bescherming van kweekproducten.</i> 	
--	--

Bronnen:

Vanhees, H. (1997). *Basiswetteksten inzake het recht van de intellectuele eigendom*. Antwerpen: Intersentia Rechtswetenschappen, p. V - VIII.

Voorhoof, D. (2000). *Auteursrecht*, p. 64 - 67.

1.2. Wat beschermt het auteursrecht?

1.2.1. Soorten werken

De aandacht gaat hier uit naar het voorwerp van bescherming, meer bepaald het auteursrechtelijk beschermde werk.

In de eerst plaats maakt de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten duidelijk welke werken het Belgisch auteursrecht beschermt:

- een werk van letterkunde of kunst (art. 1. § 1.);
- foto's (art. 2. § 5.);
- werken van beeldende kunst (afdeling 3);
- portretten (art. 10.);
- audiovisuele werken (afdeling 4);
- databanken (afdeling 4bis van hoofdstuk I);
- werken die op een grafische of een soortgelijke drager zijn vastgelegd (art. 22. § 1. 4°bis);
- werken die op een andere dan een grafische of soortgelijke drager zijn vastgelegd (art. 22. § 1. Lid 4 ter);
- fotografische werken (art. 23. § 1.);
- partituren van muziekwerken en geluidswerken (art. 23. § 1.).

Het is belangrijk even stil te staan bij werken van letterkunde.

Art. 8. § 1. AW 1994

Onder werken van letterkunde wordt verstaan de geschriften van welke aard ook, alsmede lessen, voordrachten, redevoeringen, preken of andere mondelingen uitingen van de gedachte.

Naast de wet van 30 juni 1994 neemt de Berner Conventie (Conventie voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken, ondertekend te Bern op 16 juni 1948) een niet onbelangrijke plaats in. België keurde dit verdrag goed en daardoor maakt zij integraal deel uit van ons rechtssysteem. Daar waar letterkundige en kunstwerken in de wet van 30 juni 1994 eerder summier toegelicht werden, gebeurt dit in de Conventie voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken, ondertekend te Bern op 26 juni 1948, uitvoerig.

Art. 2. Lid 1. Berner Conventie

De uitdrukking "letterkundige en kunstwerken" omvat alle voortbrengselen op het gebied der letterkunde, wetenschap en kunst, welke ook de wijze of de vorm van uitdrukken zij, zoals boeken, brochures en andere geschriften; voordrachten, toespraken, preken en andere werken van die aard; toneelwerken of dramatisch-muzikale werken, choreografische werken en pantomimes, waarvan de wijze van opvoering in schrift of op andere wijze is nedergelegd; muzikale composities met of zonder woorden; cinematografische werken en werken verkregen door een met de cinematographie overeenstemmend procédé; werken van teken-, schilder-, bouw-, beeldhouw-, graveer- en lithographiekunst; fotografische werken en werken verkregen door een met de photographie overeenstemmende procédé; werken van toegepaste kunsten; illustraties en aardrijkskundige kaarten; tekeningen, schetsen en plastische werken met betrekking tot de aardrijkskunde, de topographie, de bouwkunde of de wetenschappen.

Lambrecht (in: Cuypers, 1999: 31) geeft een niet-limitatieve lijst van werken die in aanmerking komen voor bescherming door het auteursrecht:

- boeken, brochures, catalogi, allerlei geschriften, ...;
- lessen, voordrachten, redevoeringen, preken, ...;

- bloemlezingen, woordenboeken, encyclopedieën, ...;
- muziekpartituren;
- choreografieën, pantomimes, toneelwerken, ...;
- films en andere audiovisuele werken;
- foto's, dia's;
- illustraties, cartoons, strips, ...;
- werken van beeldende kunst en grafiek (schilderijen, tekeningen; sculptuur, etsen; lithografieën; ...);
- werken van toegepaste kunst;
- architectenplannen en maquettes;
- geografische, topografische en andere wetenschappelijke schetsen, plannen, kaarten, ...;
- computerprogramma's;
- databanken;
- multimedialwerken (cd-roms, ...);
- ...

Een laatste belangrijke rechtsregel is de Universele Auteursrechtconventie, ondertekend te Genève op 6 september 1952.

Art. 1. Universele Auteursrechtconventie

Iedere Verdragsluitende Staat verbindt zich alle voorzieningen te treffen, welke nodig zijn om een voldoende en doeltreffende bescherming te verzekeren van de rechten van auteurs en van alle andere houders van die rechten op werken van letterkunde, wetenschap en kunst, zoals geschriften, muziekwerken, toneelwerken, cinematografische werken, schilderwerken, gravures en beeldhouwwerken.

1.2.2. Vormvereisten

Opdat een werk in aanmerking komt voor bescherming door het auteursrecht, moet het voldoen aan vier vormvereisten:

1. het werk moet een concreet waarneembare vorm hebben;
2. de vereiste van oorspronkelijkheid of originaliteit. De auteur moet zijn 'persoonlijke stempel' op het werk drukken; het werk moet aldus de uitdrukking zijn van de intellectuele inspanning van de auteur. De eigen inbreng van de maker moet dan ook terug te vinden zijn in het werk. Deze vereiste is in de auteurswet van 30 juni 1994 (foto's en databanken) en de wet van 30 juni 1994 betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's terug te vinden;

Art. 2. § 5. AW 1994

De beschermingstermijn van foto's die oorspronkelijk zijn, in die zin dat zij een eigen intellectuele schepping van de auteur zijn, wordt vastgelegd overeenkomstig de voorafgaande paragrafen.

Art. 20bis AW 1994

Databanken die door de keuze of de rangschikking van de stof een eigen intellectuele schepping van de auteur vormen, worden als dusdanig door het auteursrecht beschermd. (...)

Art. 2. AW 1994

Een computerprogramma geniet bescherming indien het oorspronkelijk is in die zin, dat het een eigen intellectuele schepping van de auteur is.

3. het werk moet de uitdrukking zijn van een bepaald idee. Ideeën, principes, methodes, gedachten, theorieën en opvattingen zijn niet beschermd zolang zij geen concrete en originele vorm

hebben gekregen. Het is de concrete en originele vorm die de uitdrukking is van een bepaald idee, principe, methode, gedachte, theorie of opvatting die rechtsbescherming door het auteursrecht geniet;

4. het moet gaan om een uitdrukking door de mens.

Vanhees (in: Cuypers, 1999: 38) merkt op dat de omvang van de geleverde intellectuele inspanning van geen belang is. Zowel werken die het resultaat zijn van een ernstige intellectuele inspanning, als deze die voortvloeien uit een plotse intuïtie of inspiratie, kunnen volgens hem beschermd worden.

1.3. Werken die geen rechtsbescherming door het auteursrecht genieten

De vormvereisten in punt 1.2.2. in acht genomen, kan gesteld worden dat zeer veel werken door het auteursrecht beschermd worden. Zeer veel, maar niet alle werken. Volgende creaties genieten geen bescherming:

- officiële akten van de overheid, bijvoorbeeld wetten, decreten, koninklijke besluiten, ministeriële besluiten, vonnissen, arresten, gedrukte stukken van wetgevende lichamen (bijvoorbeeld van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Vlaams parlement, ...). Belangrijk is dat het alle Europese overheden betreft, niet alleen de Belgische;
opmerking: Officiële akten in verband met de uitoefening van de openbare macht, officiële akten uitgegeven op privé-initiatief en alle documenten gemaakt door werknemers van de overheid, maar die niet als officiële akten gekwalificeerd kunnen worden, zijn wel auteursrechtelijk beschermd.
- stijlen;
- creaties die misschien wel tot stand kwamen op basis van een grote deskundigheid en/of inspanning van de maker ervan, maar geen persoonlijke stempel van deze maker dragen; wanneer een werk wel veel inspanning van de maker ervan vraagt, maar éénieder hetzelfde werk kan maken mits het leveren van deze inspanning;
- zuiver technische operaties of sportieve manifestaties zoals bijvoorbeeld voetbalwedstrijden.

2. *Het subject van het auteursrecht: de auteur*

2.1. Algemeen

Het spreekt voor zich dat het niet alleen belangrijk is te weten welke soorten werken eventuele bescherming door het auteursrecht genieten. Wie is de auteur of de auteursrechthebbende?

Art. 6. AW 1994.

De oorspronkelijke auteursrechthebbende is de natuurlijke persoon die het werk heeft gecreëerd.

Tenzij het tegendeel is bewezen, wordt een ieder als auteur aangemerkt wiens naam of letterwoord waarmee hij te identificeren is als dusdanig op het werk wordt vermeld.

De uitgever van een anoniem werk of van een werk onder pseudoniem wordt ten aanzien van derden geacht de auteur daarvan te zijn.

Uit artikel 6 AW 1994 blijkt dus in de eerste plaats dat de auteur steeds een natuurlijk persoon dient te zijn. Rechtspersonen kunnen geen auteur zijn; zij kunnen echter wel door overdracht de auteursrechten van de oorspronkelijke auteur verwerven.

Verder geldt ook een wettelijk vermoeden van auteurschap. Een ieder wiens naam of letterwoord waarmee hij te identificeren is op het werk in kwestie vermeld is, kan aanzien worden als de oorspronkelijke auteur. Voorhoof (2000: 77) wijst erop dat dit weerlegbaar vermoeden zowel kan ingeroepen worden door een natuurlijk persoon, als een rechtspersoon.

2.2. Anonieme werken en werken die verschijnen onder een pseudoniem

Werken kunnen ook anoniem zijn, of verschijnen onder een pseudoniem. Het is de uitgever die dan verondersteld wordt auteur van het werk te zijn. Wanneer de anonieme auteur na verloop van tijd toch beslist zich kenbaar te maken, gaan de auteursrechten van de uitgever terug over naar de oorspronkelijke auteur. Voorhoof (2000: 77) wijst erop dat het doorzichtige pseudoniem hierop evenwel een uitzondering is.

2.3. Co-auteurschap

Wat indien meerdere auteurs in samenwerkingsverband het werk tot stand brachten? Lambrecht (in: Cuypers, 1999: 31) definieert co-auteurschap als "een geheel van oorspronkelijk creatieve bijdragen van twee of meer auteurs tussen wie een echt overleg (in de zin van een geestelijke creatieve samenwerking) heeft plaatsgehad". Wie co-auteur is en wie niet hangt af van de persoonlijke en creatieve inbreng.

2.3.1. Algemene regels

Artikel 4 AW 1994 legt drie algemene regels vast indien er sprake is van co-auteurschap en het werk onverdeeld is:

1. in de eerste plaats wordt de uitoefening van de auteursrechten bij overeenkomst geregeld;
2. indien er geen overeenkomst is, geeft dit elke co-auteur nog niet het recht de auteursrechten afzonderlijk uit te oefenen. In geval van onenigheid is gerechtelijke tussenkomst voor de exploitatie van een gemeenschappelijk werk wettelijk voorzien. De rechter kan bijvoorbeeld op elk moment de machtiging tot publicatie van het werk afhankelijk stellen van de maatregelen die hij nuttig acht, op verzoek van de auteur die zich tegen de publikatie verzet, beslissen dat deze niet zal delen in de kosten en baten van de exploitatie of dat zijn naam niet op het werk zal voorkomen;
3. iedere auteur kan, in zijn naam en zonder tussenkomst van de andere auteurs, wegens inbreuk op het auteursrecht door een derde, een rechtsvordering instellen tegen de persoon die de inbreuk pleegde en voor zijn deel schadevergoeding eisen.

2.3.2. Specifieke regels

Bij sommige creaties tot stand gekomen door het samenwerkingsverband van twee of meer personen, kan duidelijk opgemaakt worden welke de individuele bijdrage van iedere auteur is. Het werk is dan niet onverdeeld, maar deelbaar. Artikel 5 AW 1994 stelt twee specifieke regels voor deelbare werken:

1. indien er sprake is van een deelbaar werk, dan mogen de auteurs behoudens andersluidende bepaling in het kader van dit werk met niemand anders samenwerken. Auteurs mogen dus niet van co-auteur veranderen, behalve indien dit in de overeenkomst zo is bepaald;
2. de auteurs hebben echter het recht om hun bijdrage afzonderlijk te exploiteren. Dit op voorwaarde dat deze exploitatie het gemeenschappelijke werk niet in het gedrang brengt.

3. De duur van de bescherming van het auteursrecht

3.1. Algemeen

De bescherming van een creatie (een werk) gaat in op het moment dat het werk af is. Het werk bestaat en kan (indien het voldoet aan de eerder besproken vereisten) genieten van auteursrechtelijke bescherming. Het werk blijft beschermd gedurende het ganse leven van de auteur. Ook na het overlijden blijft het auteursrecht op het werk bestaan voor een periode van zeventig jaar ten voordele van de persoon die de auteur heeft aangewezen (overdracht: cessionaris) of, indien dat niet is gebeurd, ten voordele van zijn erfgenamen overeenkomstig artikel 7 AW 1994.

Art. 7. AW 1994

Na het overlijden van de auteur worden de rechten bedoeld in artikel 1. § 1. tijdens de duur van de bescherming van het auteursrecht, uitgeoefend door zijn erfgenamen of legatarissen, tenzij de auteur die ze aan een bepaald persoon heeft toegekend, met inachtneming van het wettelijk voorbehouden erfdeel dat aan de erfgenamen toekomt.

De erfgenamen, legatarissen of de persoon die door overdracht de auteursrechten heeft verkregen, noemt men ook wel 'afgeleide auteurs'.

De zeventigjarige beschermingstermijn wordt berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het overlijden van de auteur.

Wanneer het werk tot stand kwam door de persoonlijke en creatieve inbreng van twee of meer auteurs, genieten al hun rechtverkrijgenden het auteursrecht tot zeventig jaar na de dood van de langstlevende der auteurs. De rechtverkrijgenden zijn opnieuw de erfgenamen of legatarissen, tenzij de auteur een welbepaalde persoon heeft aangewezen. In geval van onenigheid geldt de regeling van artikel 4 AW 1994.

3.2. Anonieme werken en werken die verschijnen onder een pseudoniem

Voor anonieme werken en werken die verschijnen onder een pseudoniem ligt het anders. Van deze werken is de auteur in kwestie onbekend. De beschermingstermijn van 70 jaar gaat dan ook in vanaf het tijdstip waarop het werk op geoorloofde wijze voor het publiek toegankelijk is gemaakt.

Art. 2. § 3. AW 1994

(...) Voor anonieme of pseudonieme werken die niet zeventig jaar na hun totstandkoming op geoorloofde wijze voor het publiek toegankelijk zijn gemaakt, vervalt de bescherming bij de uitputting van die termijn.

Indien het gaat om een doorzichtig pseudoniem of de auteur zijn identiteit tijdens deze termijn bekend maakt, geldt artikel 2. § 1. AW 1994.

3.3. Postume auteurswerken

Voor werken die voor het eerst op een geoorloofde wijze gepubliceerd of aan het publiek meedeeld worden na de dood van de auteur, zijn er twee mogelijkheden. Het postuum auteurswerk kan verschijnen gedurende de zeventigjarige beschermingstermijn. De persoon die het werk publiceert of aan het publiek meedeelt zal dan auteursrechtelijke bescherming kunnen genieten tot de termijn van zeventig jaar verstreken is. Indien de exploitatie van het werk pas geschiedt na het verstrijken van de zeventigjarige beschermingstermijn, dan voorziet het auteursrecht een uitzonderlijke beschermingsperiode van vijftwintig jaar.

Art. 2. § 7. AW 1994

(...) De beschermingstermijn van deze rechten bedraagt vijftwintig jaar vanaf het tijdstip waarop het werk voor het eerst op geoorloofde wijze gepubliceerd is of op geoorloofde wijze aan het publiek meegedeeld is.

4. Vermogensrechten en morele rechten

4.1. Algemeen

Het auteursrecht omvat zowel vermogens- als morele rechten.

De vermogensrechten zijn:

1. het reproductierecht;
2. het adaptatie- en vertalingsrecht;
3. het recht om het werk volgens ongeacht welk procédé aan het publiek mede te delen;
4. het huur- en leenrecht;
5. het volgrecht.

De morele rechten:

1. het divulgatierecht;
2. het paterniteitsrecht;
3. het recht van toegang tot het werk.

4.2. Vermogensrechten

Artikel 1. § 1. van de wet van 30 juni 1994 definieert vermogensrechten als volgt:

Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het op welke wijze of in welke vorm ook te reproduceren of te laten reproduceren.

Dat recht omvat onder meer het exclusieve recht om toestemming te geven tot het bewerken of het vertalen van het werk.

Dat recht omvat ook het exclusieve recht om toestemming te geven tot het verhuren of het uitleenen van het werk.

Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het werk volgens ongeacht welk procédé aan het publiek mede te delen.

Vermogensrechten bieden de auteur met andere woorden de mogelijkheid het door hem gecreëerde werk te exploiteren of te laten exploiteren.

4.2.1. Algemene kenmerken van de vermogensrechten

Artikel 3. AW 1994 beschrijft de algemene kenmerken van de vermogensrechten:

- het zijn roerende rechten;
- ze gaan over bij erfopvolging;
- *overdracht van de vermogensrechten;*
 - vermogensrechten kunnen overgedragen worden. Deze overdracht kan geheel zijn waarbij alle vermogensrechten tegelijk worden afgestaan, onbeperkt en volledig. De overdracht kan echter ook slechts één of meerdere, maar niet alle, vermogensrechten betreffen. Zo kan een

- auteur bijvoorbeeld het publiek mededelingsrecht overdragen terwijl hij de andere vermogensrechten niet overdraagt.
- eventuele overdracht van vermogensrechten betekent niet alleen dat afstand gedaan kan worden van de vermogensrechten (vervreemding), maar ook dat de vermogensrechten in een licentie kunnen worden ondergebracht. Dit kan een gewone licentie of een exclusieve licentie zijn. Vervreemding of licentie van vermogensrechten moet schriftelijk worden bewezen ten aanzien van de auteur. Elk contract dient restrictief geïnterpreteerd te worden; i.e. in het voordeel van de oorspronkelijke auteur van de creatie.
 - *overdracht van de vermogensrechten betreffende nog onbekende exploitatievormen;*
 - deze overdracht is nietig, niettegenstaande enige daarmee strijdige bepaling.
 - *overdracht van de vermogensrechten betreffende toekomstige werken;*
 - aan deze overdracht zijn volgende bepalingen verbonden:
 - ~ ze geldt slechts voor een beperkte tijd;
 - ~ ze geldt voor zover het genre van de werken waarop de overdracht betrekking heeft, bepaald is.
 - *overdracht van het auteurswerk;*

overdracht van een auteurswerk (eigendomsrecht) betekent niet dat het werk te pas en te onpas mag geëxploiteerd worden. Wanneer iemand een auteurswerk verkrijgt, betekent dit niet dat hij automatisch de vermogensrechten verwerft. Na overdracht van de auteursrechtelijke creatie moet de auteur op een redelijke wijze toegang tot zijn werk behouden.
 - *exploitatie van het auteurswerk;*
 - voor elke exploitatiewijze moeten volgende zaken uitdrukkelijk worden bepaald:
 - ~ de vergoeding van de auteur;
 - ~ de reikwijdte van de overdracht;
 - ~ de duur van de overdracht.
 - de verkrijger van het recht moet het werk overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken exploiteren.
 - *werken door de auteur tot stand gebracht ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een statuut;*
 - de vermogensrechten kunnen worden overgedragen aan de werkgever
 - ~ voor zover uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien;
 - ~ voor zover de creatie van het werk binnen het toepassingsgebied van de overeenkomst of het statuut valt.
 - *werken door de auteur tot stand gebracht ter uitvoering van een bestelling;*
 - de vermogensrechten kunnen worden overgedragen aan degene die de bestelling heeft geplaatst voor zover:
 - ~ de persoon die de bestelling heeft geplaatst een activiteit uitoefent in de niet-culturele sector of in de reclamewereld
 - ~ het werk bestemd is voor die activiteit en uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien.
 - belangrijk is dat wanneer het gaat om werken die de auteur maakte in het kader van een arbeidsovereenkomst of statuut of op bestelling, artikel 3. § 1. vierde tot zesde lid, en § 2. niet van toepassing zijn. Artikel 3. § 3. AW 1994 voegt hier nog aan toe:

(...)

Het beding waarbij aan de verkrijger van een auteursrecht het recht wordt toegekend om het werk te exploiteren in een vorm die onbekend is op de datum van de arbeidsovereenkomst of van de aanwerving onder statuut, moet uitdrukkelijk zijn en bepalen dat daaraan een aandeel gekoppeld is in de door die exploitatie gemaakte winst.

De strekking van die overdracht en de wijze waarop ze plaatsvindt, kunnen bij collectieve overeenkomst worden bepaald.

4.2.2. De verschillende vermogensrechten

4.2.2.1. Het reproductierecht

Art. 1. § 1. Lid 1. AW 1994

Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het op welke wijze of in welke vorm ook te reproduceren of te laten reproduceren.

Men spreekt van reproductie wanneer het gaat om het opnieuw produceren van een bestaand werk. Deze nieuwe productie van de creatie betekent dat het werk wordt verveelvoudigd. Voorhoof (2000: 5) wijst erop dat er reproductie is wanneer de elementen van de vormgeving van het werk worden verveelvoudigd (compositie/expressie).

De reproductie kan een kopie zijn van het origineel, maar kan ook nieuwe, voorheen niet in het werk terug te vinden, elementen bevatten (cf. adaptatierecht).

Auteursrechtelijke werken kunnen op verschillende manieren gereproduceerd worden, zoals manueel, grafisch, industrieel, audiovisueel, elektronisch, digitaal, ...

Indien een persoon een creatie wenst te reproduceren, heeft hij hiervoor de toestemming van de auteur nodig. Meestal gaat dit gepaard met een financiële vergoeding voor de auteur, maar deze laatste kan ook andere voorwaarden verbinden aan zijn toestemming tot reproductie van zijn werk.

Gebeurt reproductie zonder toestemming van de auteur van het werk, dan is er een misdrijf van namaking (plagiaat, piraterij, vervalsing).

4.2.2.2. Het adaptatie- en vertalingsrecht

Art. 1. § 1. Lid 1 en 2. AW 1994

Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het op welke wijze of in welke vorm ook te reproduceren of te laten reproduceren.

Dat recht omvat onder meer het exclusieve recht om toestemming te geven tot het bewerken of vertalen van het werk.

Uit lid 1 en lid 2 van artikel 1. § 1. AW 1994 blijkt dat het adaptatie- en vertalingsrecht deel uit maken van het reproductierecht.

Het is de auteur van het oorspronkelijk werk die zijn toestemming dient te geven tot bewerking of vertaling van zijn werk. Het nieuwe, door adaptatie of vertaling tot stand gebrachte werk is onverdeeld en de oorspronkelijk auteur is samen met de bewerker of vertaler co-auteur van het auteurswerk.

Voorhoof (2000: 8-9) vestigt de aandacht op de verschillende soorten en verschillende gradaties van bewerking.

SOORTEN BEWERKING	GRADATIES VAN BEWERKING
<ul style="list-style-type: none"> - Adaptatie door transpositie: door omzetting; - Adaptatie door superpositie: door toevoeging; - Vertaling: omzetting van de ene taal in de andere. 	<ul style="list-style-type: none"> - Enkel ideële of conceptuele inspiratie: origineel werk; - Slaafse nabootsing: reproductie of plagiaat; - Adaptatie: duidelijke overname van een bestaand werk met toevoeging en bewerking van eigen creatieve elementen.

4.2.2.3. Het huur- en leenrecht

Art. 1. § 1. Lid 1 en 3. AW 1994

Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het op welke wijze of in welke vorm ook te reproduceren of te laten reproduceren.

(...)

Dat recht omvat ook het exclusieve recht om toestemming te geven tot het verhuren of het uitlenen van het werk.

4.2.2.4. Het publiek mededelingsrecht

Art. 1. § 1. Lid 4. AW 1994

Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het werk volgens ongeacht welk procédé aan het publiek mede te delen.

Een auteur kan zich niet verzetten tegen de kosteloze privé-mededeling in familiekring (art. 22. § 1. Lid 3.). Hieruit blijkt dat alle mededelingen aan het publiek, tegen betaling, vallen onder het publiek executierecht en hiervoor aldus toestemming dient bekomen te worden van de auteur. Opgemerkt dient te worden dat de mededelingen aan het publiek niet persé direct hoeven te zijn. Het betreft evenzeer indirecte mededelingen, mededelingen door een omroep of mededelingen die gebeuren door elektronische consultatie.

4.2.2.5. Het volgrecht

Het volgrecht is, in tegenstelling tot het reproductierecht, het adaptatie- en vertalingsrecht, het publiek executierecht en het huur- en leenrecht, geen verbodsrecht, maar een vergoedingsrecht. Het richt zich tot slechts één categorie van auteurswerken, namelijk werken van beeldende kunst. We vinden de bepalingen betreffende het volgrecht terug in artikel 11 tot en met 13 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten.

Art. 11. AW 1994.

De verkoper is aan de auteur een onvervreemdbaar volgrecht verschuldigd dat wordt geïnd op het bedrag van de verkoop bij toewijzing van de werken van beeldende kunst die openbaar geveild worden.

De desbetreffende werken moeten een oorspronkelijke schepping zijn van de auteur of de exemplaren die volgens de beroepsgebruiken als dusdanig worden beschouwd.

Datzelfde recht komt toe aan de erfgenamen en andere rechtverkrijgenden van de auteurs overeenkomstig de artikelen 2 en 7 van deze wet.

De buitenlandse auteurs kunnen slechts aanspraak maken op het volgrecht voor zover in hun land het wederkerigheidsbeginsel wordt toegepast op de Belgische auteurs.

Art. 12. AW 1994

Het volgrecht wordt berekend op de verkoopprijs, op voorwaarde dat die minimum 50 000 frank bedraagt. Het wordt bepaald op 4 %.

Art. 13. AW 1994

De openbare ambtenaar, de organisator van de verkoop of de verantwoordelijke voor de verkoop en de verkoper zijn hoofdelijk verplicht de auteur of de vennootschap belast met het beheer van zijn rechten binnen drie maanden na de verkoop in kennis te stellen van die verkoop, en de verschuldigde rechten binnen dezelfde periode te betalen.

Bij het verstrijken van die termijn worden de bedragen die niet konden worden uitgekeerd, betaald aan de door de Koning aangewezen beheersvennootschappen die de rechten zullen verdelen op de door de Koning bepaalde wijze.

De vordering van de auteur verjaart door verloop van drie jaren te rekenen vanaf de kennisgeving bedoeld in het eerste lid.

4.3. Morele rechten

Naast vermogensrechten beschikt de auteur van een werk ook over morele rechten. Daar waar vermogensrechten betrekking hebben op de exploitatie van het auteursrechtelijk beschermd werk, hebben morele rechten betrekking op de intieme band tussen de auteur en zijn creatie.

Artikel 1. § 2. van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten definieert morele rechten als volgt:

De auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft op dat werk een onvervreemdbaar moreel recht.

De globale afstand van de toekomstige uitoefening van dat recht is nietig.

Het omvat ook het recht om het werk bekend te maken.

Niet bekendgemaakte werken zijn niet vatbaar voor beslag.

De auteur heeft het recht om het vaderschap van het werk op te eisen of te weigeren.

Hij heeft recht op eerbied voor zijn werk en dat maakt het hem mogelijk zich te verzetten tegen elke wijziging ervan.

Niettegenstaande enige afstand, behoudt hij het recht om zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van dit werk dan wel tegen enige andere aantasting van het werk, die zijn eer of zijn reputatie kunnen schaden.

4.3.1. Algemene kenmerken van de morele rechten

Ze komen de auteur van een werk toe zonder dat deze hiervoor enige formaliteit dient te vervullen. Hun onvervreemdbaar karakter blijkt uit artikel 2. § 2. van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten. De auteur kan zijn morele rechten dus niet overdragen. Er zijn twee uitzonderingen voorzien op deze regel.

1. Een auteur kan wel afstand doen van de uitoefening van zijn morele rechten, maar hier zijn bepaalde voorwaarden aan verbonden:

Art. 1. § 2. Lid 2. AW 1994

De globale afstand van de toekomstige uitoefening van dat recht is nietig.

Bovendien behoudt de auteur het recht, ondanks afstand, zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van dit werk dan wel tegen enige andere aantasting van het werk, die zijn eer of zijn reputatie kunnen schaden (art. 2. § 2. AW 1994).

Voorhoof (2000: 38) haalt de voorwaarden waaraan moet worden voldaan, wil een auteur afstand doen van de uitoefening van één of een gedeelte van zijn morele rechten, kort aan:

1. De auteur kan – vooraf – afstand doen van een van zijn morele rechten voor een bepaalde periode;
2. De auteur kan slechts afstand doen van een van zijn morele rechten voor zover hij de handelingen die hij in een concreet geval toestaat, beperkt en duidelijk omschreven zijn;
3. De auteur die afstand wenst te doen van de uitoefening van een gedeelte van zijn morele rechten, is verplicht zich binnen de maximum (niet-globale afstand) en de minimumgrens (recht zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van dat werk ...) te bewegen, wil hij een rechtsgeldige afstand bedongen hebben. Bij het niet respecteren van deze twee grenzen, wordt de afstand als nietig beschouwd.

Overdracht aan een natuurlijke of rechtspersoon is uitgesloten. Deze laatsten kunnen na het overlijden van de auteur wel de morele rechten van de overleden auteur uitoefenen in zijn naam; niet in eigen naam.

2. Als gevolg van een auteurscontract m.b.t. de overdracht van vermogensrechten. Ze hebben een extra-patrimoniaal karakter. Dit betekent dat ze na het overlijden van de oorspronkelijke auteur niet terechtkomen in het patrimonium van de erfgenamen, legatarissen of persoon of instelling aangewezen door de auteur. Dit betekent dat zij de morele rechten slechts in naam van de overleden auteur kunnen uitoefenen, en niet in eigen naam.

4.3.2. De verschillende morele rechten

4.3.2.1. Het recht een werk bekend te maken

Een eerste van drie morele rechten is het recht een werk bekend te maken. Men spreekt ook van het divulgatierecht. Het belang van het divulgatierecht blijkt eveneens uit artikel 2. Niet-bekendgemaakte werken zijn niet vatbaar voor beslag.

4.3.2.2. Het paterniteitsrecht

Het paterniteitsrecht is het recht op vaderschap. De auteur beschikt aldus over het recht om het vaderschap van zijn auteursrechtelijke creatie op te eisen of te weigeren.

De auteur heeft verschillende mogelijkheden. Zo kan hij wensen dat zijn naam niet op het werk verschijnt. Dit betekent niet meteen dat het werk dan anoniem verschijnt. De auteur kan kiezen voor een, al dan niet doorzichtig, pseudoniem. Voorhoof (2000: 25) wijst ook op de mogelijkheid van ghostwriting waarbij de auteur ermee akkoord gaat dat niet zijn naam, maar de naam van een medecontractant zal verschijnen op het werk. Dit betekent dat er een fictief vaderschap op het werk is naar de buitenwereld toe. De werkelijk bestaande paterniteit is onzichtbaar.

4.3.2.3. Het integriteitsrecht

Naast het divulgatierecht en het paterniteitsrecht is het integriteitsrecht een derde morele recht. Ook dit recht neemt een niet te miskennen plaats in daar het de auteur het recht op eerbied voor zijn werk biedt. De auteur kan zich verzetten tegen elke wijziging van de creatie.

Bovendien behoudt de auteur het recht om zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van zijn werk, die zijn eer of zijn reputatie kunnen schaden, nadat hij afstand heeft gedaan van een bepaalde uitoefening van zijn integriteitsrecht.

HOOFDSTUK 2

Audiovisuele werken en geluidswerken

School in de Keistraat, 1926 (SA-FILM 121)

Afdeling A

AUDIOVISUELE WERKEN

1. Inleiding

Alvorens de regels voor audiovisuele werken onder de loep te leggen, is het belangrijk te weten waarover men spreekt. Welke werken zijn audiovisuele werken en welke niet?

Vanhees (1998: 81) definieert een audiovisueel werk als “een creatie die bestaat uit beelden en geluid of uit beelden alleen”. Hij voegt er aan toe dat men te maken moet hebben met een opeenvolging van beelden (bijvoorbeeld op basis van een scenario), waarbij deze in principe bewegende beelden moeten zijn. Toch worden opeenvolgende stilstaande beelden ook als audiovisueel werk beschouwd daar het bewegende karakter in dat geval in de montage van deze beelden zit. Het is onbelangrijk welke de drager is van de beelden (en het geluid).

Voorbeelden van audiovisuele werken:

- een film;
- een diamontage;
- een videospelletje;
- ...

Het audiovisuele werk is pas voltooid wanneer de regisseur én de producent de definitieve versie ervan in onderlinge overeenstemming hebben vastgesteld.

Het vernietigen van de moederband is bij wet verboden.

2. *De auteur van het audiovisuele werk*

2.1. Algemeen

Audiovisuele werken zijn werken die door meerdere auteurs in samenwerkingsverband gecreëerd werden. De categorie audiovisuele werken is de enige categorie van werken voor dewelke de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten een weerlegbaar vermoeden van auteurschap heeft voorzien, en dit meer bepaald in artikel 14.

Naast de hoofdregisseur worden volgende natuurlijke personen die tot het werk in zijn geheel hebben bijgedragen, als auteurs van een audiovisueel werk beschouwd:

- de scenarioschrijver;
- de bewerker;
- de tekstschrijver;
- de grafische ontwerper van animatiewerken of van animatiesequenties in een audiovisueel werk, die een belangrijk deel van dat werk zal uitmaken;
- de auteur van muziekwerken met of zonder woorden die speciaal voor het audiovisuele werk gemaakt zijn.

En dit behoudens tegenbewijs, wat wijst op het weerlegbaar vermoeden van auteurschap.

Andere personen die als co-auteur van een audiovisueel werk kunnen worden beschouwd:

- de monteur;
- de cameraman;
- de producent (wanneer hij een fysiek persoon is en een originele bijdrage tot het werk als geheel levert);
- de maquilleur (indien hij een originele bijdrage tot het werk als geheel levert).

Belangrijk is dat de bijdrage die de verschillende auteurs leveren, het audiovisuele werk als geheel moeten raken. Personen kunnen wel een bijdrage leveren, maar indien het audiovisuele werk er zonder deze bijdrage identiek zou uitgezien hebben, kan deze niet als co-auteur aanzien worden. Enkel zijn prestatie is dan auteursrechtelijk beschermd. De persoon in kwestie kan dan geen auteursrecht uitoefenen op het audiovisuele werk, aangezien hij geen co-auteur is.

Een audiovisueel werk is dus een deelbaar werk omdat het duidelijk is welke de persoonlijke, creatieve bijdrage van iedere co-auteur is. De verschillende auteurs leveren elk hun bijdrage tot het tot stand komen van de uiteindelijke audiovisuele creatie. Indien een auteur weigert zijn bijdrage tot het audiovisuele werk af te maken of niet bij machte is dit te doen, kan deze zich niet verzetten tegen het gebruik van zijn bijdrage met het oog op de voltooiing van het werk. De persoon in kwestie wordt beschouwd als auteur van die onafgewerkte bijdrage en kan dan ook genieten van de rechten die daaruit voortvloeien (art. 15. AW 1994).

Volgende personen kunnen niet beschouwd worden als co-auteurs van een audiovisueel werk:

- de maker van de affiche van het audiovisuele werk;
- de decorontwerper;
- de kostuumontwerper;
- de persoon die zorgt voor de ondertiteling van het audiovisuele werk.

2.2. Het audiovisuele productiecontract

Een eerste vorm van auteurscontracten is het audiovisueel productiecontract. Vanhees (1999: 76) definieert deze als "een overeenkomst betreffende het tot stand brengen van een audiovisueel werk".

De twee partijen zijn de auteur(s) enerzijds en de producent(en) anderzijds.

Bij eventuele exploitatie van het audiovisuele werk heeft de auteur recht op een afzonderlijke financiële vergoeding. Hierbij gelden enkele voorwaarden waaraan moet voldaan worden:

- zo moet voor elke exploitatiewijze het bedrag van de vergoeding uitdrukkelijk in het contract worden bepaald;
- het bedrag van de vergoeding moet, behoudens andersluidende afspraak, bepaald worden in verhouding tot de bruto-ontvangsten die uit de exploitatie voortvloeien;
- wanneer in een audiovisueel productiecontract voorzien is in een proportionele vergoeding, dan rust op de producent de verplichting om tenminste éénmaal per jaar aan alle auteurs een overzicht te bezorgen van hetgeen hij voor elke wijze van exploitatie heeft ontvangen.

Bovenstaande regels hebben enkel betrekking op audiovisuele werken die tot de culturele sector behoren. Audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of reclamewereld behoren, vallen hier niet onder. Vanhees omschrijft deze categorie van werken als volgt:

"Aangenomen kan worden dat met dit begrip audiovisuele werken bedoeld worden die eigenlijk alleen gemaakt zijn om producten, diensten enz. aan te prijzen en aan de man te brengen. Zo kan hier worden gedacht aan bedrijfsfilms, reclamefilms enz." (Vanhees, 1999: 78)

Aan auteurs van audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of reclamewereld behoren, kan een forfaitaire vergoeding worden toegekend. Deze forfaitaire vergoeding betreft dan alle manieren van exploitatie van de creatie.

2.3. Bewerkingen van een bestaand auteursrechtelijk beschermd werk: het audiovisuele adaptatiecontract

Wie is precies de auteur is wanneer het audiovisuele werk dat tot stand is gekomen het resultaat is van een bewerking van een bestaand auteursrechtelijk beschermd werk?

Wanneer de bijdrage van de auteur van een bestaand auteursrechtelijk beschermd werk, gebruikt wordt bij de totstandkoming van het nieuwe audiovisuele werk, dan wordt de oorspronkelijke auteur gelijkgesteld aan de auteurs van het audiovisuele werk. De oorspronkelijke auteur wordt alsoo co-auteur van het audiovisuele werk. De aard van het oorspronkelijk auteursrechtelijk beschermde werk is niet van belang. Wanneer het oorspronkelijke werk reeds een audiovisueel werk betreft, betekent dit dat de co-auteurs van dit werk, co-auteurs worden van het nieuwe audiovisuele werk (*remake*). Indien een bijdrage van bijvoorbeeld één co-auteur niet gebruikt wordt voor het nieuwe werk, dan is de persoon in kwestie geen co-auteur van het nieuwe werk. Hij moet echter wel zijn toestemming verlenen tot het gebruik van het oorspronkelijke werk om een nieuw audiovisueel werk te creëren, dat een bewerking is van het reeds bestaand auteursrechtelijk beschermd werk.

Vanhees (1999: 76) omschrijft een audiovisueel adaptatiecontract als “de overeenkomst waarbij het recht wordt verleend om van een bestaand auteursrechtelijk werk een audiovisuele bewerking te maken”.

Ook het audiovisueel adaptatiecontract brengt bepaalde voorwaarden met zich mee (Vanhees, 1999: 76):

- wil de auteur van een bestaand audiovisueel werk een andere persoon het recht verlenen om van zijn werk een bewerking te maken, dan dient dit geregeld te worden in een afzonderlijke en van het uitgavecontract te onderscheiden overeenkomst;
- degene die het recht krijgt een bestaand auteursrechtelijk beschermd werk te bewerken, verbindt er zich krachtens de auteurswet toe het werk overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken te exploiteren;
 - de adaptator dient de bewerking te maken binnen de door de eerlijke beroepsgebruiken voorgeschreven termijn;
 - de bewerking dient te gebeuren op de door de eerlijke beroepsgebruiken voorgeschreven wijze;
 - het uit de bewerking resulterende audiovisueel werk dient geëxploiteerd te worden volgens de eerlijke beroepsgebruiken.
- degene die het recht krijgt een bestaand auteursrechtelijk beschermd werk te bewerken is, behoudens andersluidend beding, verplicht aan de auteur van het oorspronkelijk werk, een vergoeding uit te keren;
 - de vergoeding moet in het audiovisueel adaptatiecontract worden bepaald;
 - het kan gaan om een proportionele vergoeding, namelijk een vergoeding die in verhouding staat tot de bruto-ontvangsten van de bewerker van het oorspronkelijke werk.
 - het kan gaan om een forfaitaire vergoeding. De vergoeding moet dan door de contractspartijen in onderling overleg worden vastgelegd.

2.4. Prestaties tot stand gekomen in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut

2.4.1. Algemeen

Wanneer werken gemaakt worden in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een (ambtenaren)statuut is het belangrijk te weten wie de eigenlijke auteur is van het werk. De regel is dat de persoon die het werk creëert, met ander woorden de werkelijke maker, de auteur van het werk is. Hij verkrijgt dan ook alle rechten, met name de vermogensrechten en de morele rechten, op het door hem tot stand gebrachte werk.

De werkgever heeft dus geen rechten op de creatie van zijn werknemer. Hij kan deze rechten wel bekomen. Het is de auteur van het werk, de werknemer, die deze aan hem moeten verlenen. Zo kan in de arbeidsovereenkomst of in het statuut een clause voorzien zijn waarin de verlening bepaald is. Deze overdracht dient wel te gebeuren rekening houdend met volgende voorwaarden (Vanhees, 1999: 65 - 67):

- een werknemer kan een werkgever alle of een deel van zijn vermogensrechten verlenen;
- de verlening van rechten aan de werkgever dient uitdrukkelijk bepaald te worden: dit wil zeggen in een schriftelijke overeenkomst: ofwel in een arbeidsovereenkomst, het statuut zelf of in een tussen de werkgever en de werknemer/ambtenaar, eventueel later in een afzonderlijk afgesloten overeenkomst. Indien in deze laatste de verlening van de rechten enkel algemeen bepaald is, dan kunnen de omvang en de modaliteiten van de verlening van de rechten verder bepaald worden;

- de rechten kunnen op geldige wijze worden verleend door zeer algemene clausules:
 - een werknemer kan een werkgever het recht verlenen om prestaties die hij levert in uitvoering van zijn taken die uit zijn arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut voortvloeien, te exploiteren in een vorm die onbekend is op datum van de overeenkomst, en dit onder volgende voorwaarden:
 - ~ de verlening moet tussen de werknemer en de werkgever uitdrukkelijk bepaald worden;
 - ~ de clause moet bepalen dat de werknemer/ambtenaar recht heeft op een aandeel in de door de exploitatie volgens de toekomstige exploitatievorm gerealiseerde winst. Het bedrag dat de werknemer toekomt is, of een percentage van de toekomstige winst, of een vast bedrag.
 - de werknemer kan de werkgever rechten verlenen die betrekking hebben op toekomstige werken in uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut.
- de werkgever dient de verkregen rechten niet te exploiteren. De keuze is vrij.
- de vergoeding die de werknemer/ambtenaar zal ontvangen in ruil voor de verlening van de rechten op het door hem gecreëerde werk in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een (ambtenaren)statuut, dient niet contractueel bepaald te worden.
- het strekt tot aanbeveling de duur van de verlening van de rechten uitdrukkelijk te bepalen, evenals de geografische ruimte voor welke de rechten worden verleend. Deze kunnen de werknemer en de werkgever samen bepalen.

2.4.2. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)

Wanneer een uitvoerende kunstenaar een prestatie levert in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een statuut, dan kunnen de vermogensrechten van de uitvoerende kunstenaar overgedragen worden aan de werkgever. Aan deze overdracht zijn volgende voorwaarden verbonden:

- de overdracht van de vermogensrechten aan de werkgever dient uitdrukkelijk bepaald worden. Dit kan volgens Vanhees (1999: 93) zowel in de arbeidsovereenkomst of het (ambtenaren)statuut zelf, alsook in een afzonderlijke overeenkomst tussen de werknemer/ambtenaar en de werkgever. Deze laatste kan eventueel later afgesloten zijn.

Art. 35. § 2. AW 1994

Ten aanzien van de uitvoerende kunstenaars worden alle contracten schriftelijk bewezen.

- een uitvoerende kunstenaar kan al zijn vermogensrechten overdragen, of slechts enkele. Er moet dan ook duidelijk worden bepaald op welke rechten de overdracht betrekking heeft. De uitvoerende kunstenaar kan ook licenties verlenen via algemeen geformuleerde clausules.

Art. 35. § 2. Lid 2. AW 1994

De contractuele bedingen met betrekking tot de rechten van de uitvoerende kunstenaar en zijn exploitatiebewijzen ervan moeten restrictief worden geïnterpreteerd.

De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten voorziet voor de uitvoerende kunstenaar ook de mogelijkheid tot overdracht van de vermogensrechten wat betreft toekomstige prestaties. Opgemerkt dient te worden dat dit slechts mogelijk is voor een beperkte tijd en voor zover het genre van de prestaties waarop de overdracht betrekking heeft, bepaald is.

De werkgever verkrijgt aldus door overdracht de vermogensrechten van de uitvoerende kunstenaar-werknemer/ambtenaar. Het is de werkgever vrij al dan niet tot exploitatie over te gaan. Indien hij beslist de prestatie van de uitvoerende kunstenaar te exploiteren, dan dient hij dit te doen overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken.

2.5. Prestaties tot stand gekomen in opdracht, op bestelling

2.5.1. Algemeen

Voor prestaties die geleverd worden in opdracht of op bestelling, geldt de in 2.4.1. besproken basisregel dat de maker van het werk beschouwd wordt als de auteur van de creatie. Hij verkrijgt aldus de vermogensrechten en de morele rechten die rusten op het auteursrechtelijk beschermde werk. Ook hier hebben de personen die de opdracht gaven of de bestelling plaatsten geen rechten op het werk. Zij zullen deze rechten moeten laten verlenen. De regels die hierbij van toepassing zijn, zijn dezelfde als voor werken gemaakt in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut. Belangrijk is dat deze regels echter slechts gelden voor bepaalde situaties. "Zij gelden slechts voor de overdracht [of voor de verlening van een al dan niet exclusieve licentie] door een auteur aan zijn opdrachtgever van de vermogensrechten die rusten op werken die de auteur tot stand brengt ter uitvoering van een aan hem gegeven opdracht, wanneer:

- 1) de opdrachtgever een activiteit in de niet-culturele sector of in de reclamewereld uitoefent,
en
- 2) voor zover het bestelde werk bestemd is voor die activiteit van de opdrachtgever,
en
- 3) uitdrukkelijk in de overdracht van rechten is voorzien." (Vanhees, 1999: 68)

2.5.2. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)

Wanneer uitvoerende kunstenaars prestaties leveren in opdracht of op bestelling, dan kunnen de vermogensrechten worden overgedragen aan degene die de bestelling heeft geplaatst. Dit op voorwaarde dat de opdrachtgever een activiteit uitoefent in de niet-culturele sector of in de reclamewereld. Bovendien dient de prestatie die de uitvoerende kunstenaar levert, bestemd te zijn voor die activiteit en moet uitdrukkelijk in de overdracht van rechten zijn voorzien. Volgende bepalingen uit artikel 35. § 2. AW 1994 zijn dan niet van toepassing:

De verkrijger van het recht moet de prestatie overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken exploiteren.

De overdracht van de rechten betreffende nog onbekende exploitatievormen is nietig, niettegenstaande enige daarmee strijdige bepaling.

De overdracht van de vermogensrechten betreffende toekomstige prestaties geldt slechts voor een beperkte tijd en voor zover het genre van de prestaties waarop de overdracht betrekking heeft, bepaald is.

De overdracht en de manier waarop ze plaats vindt, kan bij collectieve overeenkomst worden bepaald. Vanhees licht deze overeenkomst uitgebreid toe.

"De omvang en de modaliteiten van een verlening van rechten tussen een uitvoerend kunstenaar-werknemer/ambtenaar en zijn werkgever kunnen vastgelegd worden in een individuele tussen hen gesloten overeenkomst, of in het statuut van ambtenaar. Deze omvang en die modaliteiten kunnen evenwel ook bij collectieve overeenkomst worden bepaald. Concreet brengt dit laatste mee dat in een tussen een uitvoerend kunstenaar-werknemer en zijn werkgever gesloten overeenkomst mogelijkerwijze slechts heel in het algemeen bepaald wordt dat rechten worden verleend aan de werkgever met betrekking tot de vermogensrechten die rusten op de prestaties die de werknemer tot stand brengt of tot stand zal brengen in uitvoering van zijn taak zoals die voortvloeit uit zijn arbeidsovereenkomst. In een collectieve (arbeids)overeenkomst, die voor hen bindend is, kunnen dan de omvang en de modaliteiten van deze verlening van rechten verder bepaald worden." (Vanhees, 1999: 94)

3. De beschermingstermijn van audiovisuele werken

Artikel 2. § 2. van de auteurswet van 1994 stelt dat de beschermingstermijn van een audiovisueel werk verstrijkt, zeventig jaar na de eerste januari die volgt op het overlijden van de langstlevende van volgende personen:

- de hoofdregisseur;
- de scenarioschrijver;
- de tekstschrijver;
- de auteur van muziekwerken met of zonder woorden die speciaal voor het werk gemaakt zijn.

Opvallend hier is dat wat de beschermingstermijn betreft, geen rekening gehouden wordt met volgende co-auteurs van het audiovisuele werk:

- de bewerker;
- de grafische ontwerper van animatiewerken of van animatiesequenties in een audiovisueel werk, die een belangrijk deel van dat werk uitmaken.

4. *Producenten (auteursrecht en naburige rechten)*

4.1. Algemeen

Vanhees (1999: 97) definieert producenten van eerste vastleggingen van films als “de natuurlijke of rechtspersonen die de financiële en andere verantwoordelijkheid dragen voor de onderneming die de eerste vastlegging van één of meer al dan niet van geluid voorziene beeldsequenties tot stand brengt, ongeacht of het al dan niet om auteursrechtelijk beschermde beeldsequenties gaat”. Productiehuizen zijn vaak te beschouwen als producent in de zin van de wet van 30 juni 1994 en zijn aldus houder van naburige rechten als producent.

4.2. Vermogensrechten en morele rechten

Producenten van eerste vastleggingen van films bezitten enkel vermogensrechten. Morele rechten zijn hier dus niet relevant.

4.2.1. Algemeen: de audiovisuele exploitatie van het werk

De producent beschikt over het exclusieve recht op de audiovisuele exploitatie van het werk. De producent is immers de financier van het audiovisuele werk en exploitatie hiervan betekent dat hij kans ziet zijn investering terug te verdienen en eventueel winst te maken. Het zijn dan ook de auteurs van het audiovisuele werk en de auteurs van een creatief element dat op geoorloofde wijze in een audiovisueel werk is opgenomen of erin is verwerkt die dit recht, behoudens andersluidend beding, aan de producenten overdragen. Ook alle rechten die voor deze exploitatie noodzakelijk zijn, zijn in de overdracht inbegrepen, zoals het recht het werk van ondertiteling te voorzien of het voor te synchroniseren onverminderd de bepalingen van artikel 16 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten.

Het weerlegbaar vermoeden van overdracht geldt niet voor volgende rechten:

- rechten die niet noodzakelijk zijn voor de exploitatie van het audiovisuele werk;
 - bijvoorbeeld:
 - het recht om het audiovisuele werk om te werken tot een stripverhaal;
 - het recht om het audiovisuele werk om te werken tot een toneelstuk;
 - het recht om het audiovisuele werk om te werken tot een musical;
 - het recht tot exploitatie van het audiovisuele werk via merchandising;
 - het recht om het scenario van het audiovisuele werk in boekvorm uit te geven;
 - ...
- morele rechten die op een audiovisueel werk rusten;
- rechten op muziekwerken, ook al is dit speciaal voor het audiovisuele werk gecreëerd;
- het recht op vergoeding dat voor de auteurs van audiovisuele werken voortvloeit uit de regeling betreffende het kopiëren voor eigen gebruik van geluids- en audiovisuele werken;
- het recht op een billijke vergoeding voor de verhuring van geluids- of audiovisuele werken, dat een auteur toekomt wanneer hij niet meer in het bezit is van zijn recht betreffende de verhuring van een geluids- of audiovisueel werk.

4.2.2. Andere rechten van de producent

Alleen de producent van de eerste vastleggingen van films heeft volgens artikel 39 AW 1994:

- het recht om zijn prestatie te reproduceren of de reproductie ervan toe te staan, op welke wijze of in welke vorm ook. Dit recht omvat:
 - het recht om de verhuring of de uitlening ervan toe te staan;
 - het exclusieve distributie- of verspreidingsrecht. Dit recht wordt slechts uitgeput in geval van een verkoop door de producent of met zijn toestemming van de reproductie van zijn prestatie in de Europese Unie.
- de eerste vastlegging van de film volgens ongeacht welk procédé aan het publiek mee te delen. Dit recht dient ruim geïnterpreteerd te worden.

“Het is in feite gelijk te stellen met het publiek op- of uitvoeringsrecht uit het auteursrecht. Het omvat alle mogelijke handelingen waarbij de prestatie van de producenten aan het publiek wordt meegedeeld, ongeacht de gehanteerde technieken.” (Vanhees, 1999: 98)

Dit onder voorbehoud van artikel 41 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten, en onverminderd het recht van de auteur en de uitvoerende kunstenaar.

Andere vermogensrechten die aan de producenten van eerste vastleggingen van films worden toegekend zijn:

- het verhuur- en leenrecht;
- het distributierecht.

4.2.3. Overdracht en licentie

De rechten van de producent van de eerste vastleggingen van films zijn roerende rechten. De producent kan zijn vermogensrechten geheel of gedeeltelijk overdragen. Hij kan ze dan ook vervoerden of onderbrengen in een al dan niet exclusieve licentie.

OVERDRACHT	LICENTIE
<ul style="list-style-type: none"> – een persoon draagt het auteursrecht over; – kan geheel of gedeeltelijk zijn; – moet schriftelijk gebeuren (bij authentieke of onderhandse akte); – omvat alleen bevoegdheden die: <ul style="list-style-type: none"> • zijn vermeld; • uit de aard en de strekking van de gesloten overeenkomst noodzakelijk voortvloeien. – de bevoegdheden moeten zo nauwkeurig mogelijk omschreven worden. 	<ul style="list-style-type: none"> – een in tijd en/of omvang beperkte toestemming om een werk op een bepaalde manier openbaar te maken en/of te veeleelvoudigen; – splitsbaar; – vormvrij, kan stilzwijgend gegeven worden. Een auteur die zonder voorbehoud werk van zijn hand aan een archief overdraagt, geeft stilzwijgend te kennen in te stemmen met handelingen die in het kader van archiefbeheer gebruikelijk zijn; – goedkoper dan een overdracht; – ideaal voor beperkte vormen van exploitatie van een werk; – toestemming tot het uitoefenen van bepaalde auteursrechtelijke bevoegdheden. Het auteursrecht blijft bij de auteur.

4.2.4. De beschermingstermijn

De vermogensrechten vervallen vijftig jaar nadat het audiovisuele werk tot stand is gekomen. Indien het werk binnen deze termijn gepubliceerd wordt of aan het publiek meegedeeld wordt, dan gaat de vijftigjarige beschermingstermijn in vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op de publicatie of de publieke mededeling.

4.3. Andere tussenkomsten van de producent

4.3.1. Het voltooide audiovisuele werk

De producent van een audiovisueel werk werd hierboven reeds even aangehaald, namelijk bij het als voltooid beschouwen van een audiovisueel werk.

4.3.2. De financiële vergoeding voor de auteur

Alle auteurs hebben, zoals eerder reeds toegelicht, voor elke manier van exploitatie van hun audiovisueel werk, recht op een afzonderlijke vergoeding. De vergoeding waar de auteurs recht op hebben, wordt in het algemeen bepaald in verhouding tot de bruto-ontvangsten die uit de exploitatie van het audiovisuele werk voortvloeien. Het is de producent die er dan voor zorgt dat alle auteurs ten minste één keer per jaar een overzicht krijgen van de bruto-ontvangsten die hij voor de verschillende wijzen van exploitatie ontvangen heeft.

4.4. Het faillissement van de producent, het gerechtelijk akkoord of de in vereffeningstelling van het bedrijf van de producent: de gevolgen voor de auteurs van het audiovisuele werk en de exploitatie ervan

Art. 20. AW 1994

Het faillissement van de producent, het gerechtelijk akkoord dat hij heeft verkregen of de in vereffeningstelling van zijn bedrijf hebben niet de ontbinding van de contracten met de auteurs van het audiovisuele werk tot gevolg.

Wanneer de vervaardiging of de exploitatie van het werk wordt voortgezet, moet de curator of vereffenaar, naar gelang van het geval, alle verplichtingen van de producent ten aanzien van de auteurs nakomen.

Het faillissement van de producent, het gerechtelijk akkoord dat hij heeft verkregen of de in vereffeningstelling van het bedrijf van de producent brengt geen ontbinding van de contracten met de auteurs van audiovisuele werken met zich mee. De vervaardiging of de exploitatie van het werk kan zonder probleem voortgezet worden. Het is de curator of vereffenaar (al naargelang het geval) die de verplichtingen van de producent ten aanzien van de auteurs van de audiovisuele creaties dient na te komen.

De producent kan zijn bedrijf overdragen (geheel of gedeeltelijk) of vereffenen. De curator of vereffenaar, naar gelang van het geval, dient dan bovendien voor elk afzonderlijk werk waarvan de

exploitatierechten kunnen worden overgedragen of geveild, een afzonderlijke kavel op te maken. Bovendien dient hij volgende personen, op straffe van nietigheid, per aangetekende brief op de hoogte te brengen:

- elke andere producent van het werk;
- de regisseur;
- de andere auteurs,

Dit ten minste één maand vóór de overdracht tot stand komt of vóór enige andere verkoop- of veilingprocedure wordt ingezet.

Eenieder kan zich aanbieden als koper. Volgende personen hebben echter recht van voorrang (in deze volgorde):

1. een van de co-producenten van het audiovisuele werk;
2. de regisseur;
3. de andere auteurs.

Het recht van voorrang geldt één maand. Als dus één van de co-producenten binnen één maand te rekenen van de kennisgeving niet verklaart koper te zijn, dan vervalt zijn recht en kan de regisseur één maand lang dit recht uitoefenen. Na die maand komt het recht de andere auteurs toe.

Wie het recht toekomt, kan het recht uitoefenen, maar kan daar ook van afzien. Uitoefening van het recht geschiedt bij deurwaardersexploot of bij aangetekende brief aan de curator of vereffenaar, naargelang van het geval. Afzien van het recht kan bij deurwaardersexploot of bij aangetekende brief aan de curator.

In geval van onenigheid wordt de koopprijs vastgesteld bij rechterlijke beslissing. Wie ook de uiteindelijke koper is: hij is tot dezelfde verplichtingen gehouden als de overdrager.

Een zeer belangrijke opmerking hierbij is dat elk van de auteurs van een audiovisueel werk de ontbinding van zijn contract kan vorderen in volgende gevallen:

- wanneer de producent zijn werkzaamheden sedert meer dan twaalf maanden heeft stopgezet;
- wanneer de vereffening is bekendgemaakt en meer dan twaalf maanden na de bekendmaking nog niet is overgegaan tot de verkoop van het audiovisuele werk.

4.5. Het overlijden van de producent(en)

Het overlijden van de producent(en) van eerste vastleggingen van films heeft tot gevolg dat de vermogensrechten overgaan op hun erfgenamen of legatarissen, uitgezonderd wanneer zij de rechten aan een bepaald persoon hebben toegekend, met in achtneming van het wettelijk voorbehouden deel dat aan de erfgenamen toekomt.

Afdeling B

GELUIDSWERKEN

1. Inleiding

Zoals eerder gezegd dient er op auteursrechtelijk vlak een onderscheid gemaakt te worden tussen audiovisuele werken en geluidswerken. De belangrijkste reden hiervoor is dat geluidswerken reproducties zijn in de zin van de wet. Dit geldt niet voor audiovisuele werken.

Geluidswerken vallen onder de algemene regels van het auteursrecht en de naburige rechten, terwijl voor audiovisuele werken ook specifieke regels gelden.

2. De auteur van een geluidswerk

2.1. Inleiding

Zoals hierboven gezegd gaat het bij geluidswerken in de eerste plaats om reproducties. Dit betekent dat het een duplicatie van het eigenlijke werk betreft. Een opname van een toneelstuk, een concert, een opera, ..., maar het kan ook gaan om een registratie van een gebeurtenis (betoging, onthullen van een standbeeld, ...). Hieruit blijkt dat het bij geluidswerken niet zo simpel is de auteur te achterhalen.

2.2. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)

2.2.1. Wie is een uitvoerend kunstenaar en wie niet?

Vooraleer de rechten van de uitvoerende kunstenaar onder de aandacht gebracht kunnen worden, moet aangehaald worden wie als uitvoerende kunstenaar beschouwd wordt en wie niet. De omschrijving van de term 'uitvoerende kunstenaar' is niet eenvoudig. Zelfs onder de rechtsauteurs heerst er geen unanimititeit.

"De enen menen dat de 'uitvoerende kunstenaar' actief is in de muzikale sector, terwijl de 'vertolkende kunstenaar' actief is in de dramatische sector. De anderen menen dat de 'vertolkende kunstenaar' meer creatieve verdienste dan de 'uitvoerende kunstenaar' heeft. Volgens nog anderen zou een 'uitvoerende kunstenaar' deelnemen aan een collectieve uitvoering van een groep, terwijl de 'vertolkende kunstenaar' een individuele prestatie levert. Volgens sommigen staat de 'uitvoerende kunstenaar' in voor een fysieke uitvoering van een werk, terwijl de 'vertolkende kunstenaar' een werk kan interpreteren zonder het zelf op fysieke wijze uit te voeren (de regisseur, de dirigent, ...). Geen enkel onderscheid tussen de 'uitvoerende' en 'vertolkende' kunstenaar heeft echter juridische grond, hoogstens een linguïstische." (Brison, 2001: 4)

Art. 35 § 1. Lid 4. AW 1994

Ook variété- en circusartisten worden als uitvoerende kunstenaars beschouwd. Aanvullende kunstenaars die volgens de beroepsgebruiken als dusdanig zijn erkend, worden niet als uitvoerende kunstenaars beschouwd.

Hendrik Vanhees (1998: 87) geeft een zeer duidelijke omschrijving van het begrip uitvoerende kunstenaars:

"Uitvoerende kunstenaars zijn fysieke personen die acteren, zingen, musiceren, dansen, reciteren, declameren, spelen of anderszins een werk van letterkunde of kunst op- of uitvoeren, zij het dat dit werk van letterkunde of kunst niet auteursrechtelijk beschermd moet zijn. Voorbeelden van uitvoerende kunstenaars zijn bijvoorbeeld zangers of acteurs. Maar ook een orkestleider en een theaterregisseur zijn uitvoerende kunstenaars, ook al voeren zij het werk van letterkunde of kunst niet zelf fysiek uit."

Vanhees wijst er bovendien op dat er zuiver technische prestaties (geluidsingenieur, cameraman, ...) geen bescherming genieten. Dit is wel het geval wanneer hun prestaties een artistiek karakter hebben (vb. bij sporters: ritmisch turnen, ijschaatsen, synchronisch zwemmen).

2.2.2. Overzicht van de rechten van uitvoerende kunstenaars

2.2.2.1. Vermogensrechten

Artikel 35 § 1. van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten geeft aan welke vermogensrechten de uitvoerende kunstenaar toekomen.

Alleen de uitvoerende kunstenaar heeft het recht om zijn prestatie te reproduceren of de reproductie ervan toe te staan, op welke wijze of in welke vorm ook.

Dat recht omvat onder meer het exclusieve recht om de verhuring of de uitlening ervan toe te staan.

Alleen hij heeft het recht om zijn prestatie volgens om het even welk procédé aan het publiek mede te delen.

De rechten van de uitvoerende kunstenaar omvatten het exclusieve distributierecht dat slechts wordt uitgeput in geval van een eerste verkoop door de uitvoerende kunstenaars van de reproductie van zijn prestatie in de Europese Unie of met diens toestemming.

De vermogensrechten van de uitvoerende kunstenaar omvatten dus het reproductierecht, het huur- en leenrecht, het publiek mededelingsrecht en het exclusief distributierecht.

2.2.2.2. Morele rechten

De morele rechten van de uitvoerende kunstenaar zijn beschreven in artikel 34.

Art. 34. AW 1994

De uitvoerende kunstenaar heeft een onvervreemdbaar moreel recht op zijn prestatie.

De globale afstand van de toekomstige uitoefening van dat recht is nietig.

De uitvoerende kunstenaar heeft recht zijn naam vermeld te zien overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken, alsmede een onjuiste toeschrijving te verbieden.

Niettegenstaande enige afstand behoudt de uitvoerende kunstenaar het recht om zich te verzetten tegen elke misvorming, vermindering of andere wijziging van zijn prestatie, dan wel tegen enige andere aantasting ervan, die zijn eer of zijn reputatie kunnen schaden.

De morele rechten van de uitvoerende kunstenaar omvatten dus het paterniteitsrecht en het integriteitsrecht.

2.3. Contractuele overeenkomsten

2.3.1. Inleiding

Vastlegging van prestaties van uitvoerende kunstenaars zijn dus reproducties in de zin van de wet. Het is de uitvoerende kunstenaar die het recht heeft zijn prestatie te reproduceren of de reproductie ervan toe te staan, op welke wijze of in welke vorm ook. Toestemming is dus vereist. Wanneer het gaat om een live-voorstelling door een ensemble, dan moet toestemming gegeven worden door:

- de solisten;
- de dirigenten;
- de regisseurs;
- de directeur van hun groep (voor de andere uitvoerende kunstenaars).

Artikel 35 § 2. van de auteurswet van 1994 geeft aan dat alle contracten ten aanzien van de uitvoerende kunstenaars schriftelijk bewezen moeten worden. Hierbij geldt dat:

- de contractuele bedingen met betrekking tot de rechten van de uitvoerende kunstenaars en de exploitatiebewijzen ervan restrictief geïnterpreteerd moeten worden. Dit betekent dat overdracht van het voorwerp waarin een vastlegging van de prestatie is geïncorporeerd, niet leidt tot het recht om de prestatie te exploiteren;
- de verkrijger van het recht moet de prestatie overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken exploiteren;
- de overdracht van de rechten betreffende nog onbekende exploitatievormen nietig is, niet-tegenstaande enige daarmee strijdige bepaling;
- de overdracht van de vermogensrechten betreffende toekomstige prestaties slechts geldt voor een beperkte tijd en voor zover het genre van de prestaties waarop de overdracht betrekking heeft, is bepaald.

2.3.2. Prestaties van de uitvoerende kunstenaar ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een arbeidsstatuut

Een uitvoerende kunstenaar kan een prestatie leveren ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een statuut. Hierbij kunnen de vermogensrechten worden overgedragen aan de werkgever onder volgende voorwaarden:

- voor zover uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien;
- voor zover de prestatie binnen het toepassingsgebied van de overeenkomst of het statuut valt.

Artikel 35. § 2. Lid 3 tot 5 zijn dan niet van toepassing.

De strekking van de overdracht en de wijze waarop ze plaatsvindt, kunnen bij collectieve overeenkomst worden bepaald.

2.3.3. Prestaties geleverd ter uitvoering van een bestelling

Wanneer een uitvoerende kunstenaar een prestatie levert op bestelling, kunnen de vermogensrechten worden overgedragen aan degene die de bestelling geplaatst heeft. Ook hier gelden enkele voorwaarden waaraan moet voldaan worden:

- voor zover degene die de bestelling geplaatst heeft een activiteit uitoefent in de niet-culturele sector of in de reclamewereld;
- voor zover de prestatie bestemd is voor die activiteit;
- voor zover uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien.

Artikel 35. § 2. Lid 3 tot 5 zijn dan niet van toepassing.

De strekking van de overdracht en de wijze waarop ze plaatsvindt, kunnen bij collectieve overeenkomst worden bepaald.

2.4. De beschermingstermijn van de rechten van de uitvoerende kunstenaar

De beschermingstermijn van de rechten van de uitvoerende kunstenaar is bepaald in artikel 38 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten.

Art. 38. AW 1994

De rechten van de uitvoerende kunstenaar vervallen vijftig jaar na de datum van de prestatie. Indien een vastlegging van de prestatie, op geoorloofde wijze gepubliceerd of aan het publiek meegedeeld is, vervallen de rechten vijftig jaar na de datum van het eerste feit.

Deze termijn wordt berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het feit dat de rechten doet ontstaan. Na het overlijden van de uitvoerende kunstenaar worden de rechten uitgeoefend door diens erfgenamen of legatarissen, tenzij de uitvoerende kunstenaar ze aan een bepaald persoon heeft toegekend, met inachtneming van het wettelijk voorbehouden erfdeel dat aan de erfgenamen toekomt.

Afdeling C

SPECIFIEKE BEPALINGEN VOOR AUDIOVISUELE WERKEN EN/OF GELUIDSWERKEN

1. Vermogensrechten

1.1. Het reproductierecht

A. Het kopiëren voor eigen gebruik van geluidswerken en audiovisuele werken

In de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten is een speciale regeling voorzien voor het kopiëren voor eigen gebruik van geluidswerken en audiovisuele werken. De wet voorziet een vergoeding voor de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten van fonogrammen en audiovisuele werken indien hun werken en prestaties gereproduceerd wordt voor eigen gebruik. Dit ook in volgende gevallen:

Art. 22. § 1. Lid 5. AW 1994

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar gemaakt is, kan de auteur zich niet verzetten tegen: de reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is.

Art. 46. Lid 4. AW 1994

De artikelen 35, 39, 42 en 44 zijn niet van toepassing wanneer de handelingen bedoeld in die artikelen verricht worden met een van de hierna volgende doelstellingen: de reproductie van prestaties van de houders van de naburige rechten, die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is.

De vergoeding die de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten van fonogrammen en audiovisuele werken toekomt, wordt vastgesteld bij een in de ministerraad overlegd Koninklijk Besluit.

De vergoeding wordt berekend op:

- de verkoopprijs die wordt aangerekend door:
 - de fabrikant van de apparaten waarmee beschermde werken gereproduceerd kunnen worden;
 - de intra-communautaire aankoper van de apparaten waarmee beschermde werken gereproduceerd kunnen worden;

- of de invoerder van de apparaten waarmee beschermde werken gereproduceerd kunnen worden.
- in voorkomend geval, de prijs van de drager.

Tenzij een Koninklijk Besluit het anders bepaalt, wordt op basis van artikel 56 van de wet van 1994 de vergoeding vastgesteld op:

- 3 % op de verkoopprijs zoals bepaald in het eerste lid voor apparaten waarmee de beschermde werken gereproduceerd kunnen worden;
- 2 frank per uur voor analoge dragers;
- 5 frank per uur voor numerieke dragers (digitale cassette of cd).

De vergoeding wordt betaald door:

- de fabrikant;
- de intracommunautaire aankoper;
- of de invoerder,

van:

- de dragers (audio- en videobanden) die gebruikt kunnen worden voor het reproduceren van geluidswerken en audiovisuele werken;
- en de apparaten (audio- en videorecorders) waarmee de reproductie mogelijk wordt.

Dit op de datum waarop die dragers en die apparaten op het nationale grondgebied in de handel worden gebracht.

De Koning speelt een belangrijke rol wat betreft het kopiëren voor eigen gebruik van geluidswerken en audiovisuele werken:

- hij bepaalt de nadere regels voor de inning van de vergoeding;
- hij bepaalt de nadere regels voor de verdeling van de vergoeding;
- hij bepaalt de nadere regels voor de controle op de vergoeding;
- hij bepaalt het tijdstip waarop de vergoeding is verschuldigd;
- hij belast een vennootschap die representatief is voor alle vennootschappen voor het beheer van de rechten met de inning en de verdeling van de vergoeding, en dit overeenkomstig de door de Koning gestelde voorwaarden en nadere regels;
- Hij bepaalt de wijze waarop de vergoeding eventueel terugbetaald kan worden.

Het is dus de door de Koning bepaalde beheersvennootschap die de vergoeding, naar rata van één derde, toewijst aan:

1. de auteurs;
2. de uitvoerende kunstenaars;
3. de producenten van fonogrammen en audiovisuele werken.

Hier wordt in artikel 58, paragraaf 2 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, volgende bepaling aan toegevoegd:

De Gemeenschappen en de federale Staat kunnen besluiten om dertig procent van de opbrengst van de vergoeding waarvan sprake is in de voorgaande paragraaf, te gebruiken ter aanmoediging van de schepping van werken en zulks door middel van een samenwerkingsakkoord met toepassing van artikel 92bis, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen.

Voorhoof (2000: 48) wijst erop dat de concrete modaliteiten uitgewerkt zijn in het Koninklijk Besluit van 28 maart 1996.

Een auteur of een uitvoerende kunstenaar kan zijn recht op deze vergoeding afstaan, maar behoudt dan het recht op een billijke vergoeding voor het kopiëren voor eigen gebruik van geluidswerken en audiovisuele werken. Van dit laatste recht kan echter geen afstand gedaan worden.

Artikel 57. AW 1994 beschrijft de regeling voor een terugbetaling van de vergoeding:

- zij wordt terugbetaald aan:
 - producenten van geluidswerken en audiovisuele werken;
 - de omroeporganisaties;
 - de instellingen die door de overheid officieel erkend en gesubsidieerd worden met het oog op de bewaring van geluidsmateriaal of audiovisueel materiaal;
 - blinden, slechtzienden, doven en slechthorenden, evenals aan de erkende instellingen, opgericht ten behoeve van deze personen;
 - erkende onderwijsinstellingen, die geluidsmateriaal en audiovisueel materiaal gebruiken voor didactische of wetenschappelijke doeleinden.
- de vergoeding wordt enkel terugbetaald voor de dragers die bestemd zijn om geluidsmateriaal en audiovisueel materiaal:
 - te bewaren;
 - ter plaatse te beluisteren;
 - ter plaatse te bekijken.

B. Reproductie van films door het Koninklijk Belgisch Filmarchief

De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten voorziet een speciale regeling voor de reproductie van films door het Koninklijk Belgisch Filmarchief.

Het is het Koninklijk Belgisch Filmarchief toegestaan kopieën, dubbels te maken van films. Aan deze reproductie zijn volgende voorwaarden verbonden:

- de reproductie dient te gebeuren met het oog op de bewaring van het cinematografisch patrimonium;
- de reproductie mag niet tot gevolg hebben dat er afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk;
- de reproductie mag er niet toe leiden dat er schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de auteur.

De materialen die door reproductie tot stand komen, blijven eigendom van het Koninklijk Belgisch Filmarchief. De auteur van de oorspronkelijk auteursrechtelijk beschermde creatie kan toegang krijgen tot zijn gereproduceerd werk, en dit onder volgende voorwaarden:

- onder strikte inachtneming van de bewaring van het werk door het Filmarchief;
- tegen een billijke vergoeding van het werk verricht door het Filmarchief.

Het Koninklijk Belgisch Filmarchief is ook gerechtigd restauraties uit te voeren.

C. Reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken in familiekring

De reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is, is toegestaan. De auteur kan zich hier niet tegen verzetten wanneer het werk op een geoorloofde wijze openbaar is gemaakt.

D. Reproductie en/of de mededeling van werken of prestaties ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek

Reproducties van de creaties van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van eerste vastleggingen van films, zijn toegestaan onder volgende voorwaarden:

- de reproductie betreft korte fragmenten van het auteursrechtelijk beschermd werk;
- de reproductie gebeurt ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek;
- het doel van de reproductie mag niet commercieel zijn;
- de reproductie mag geen afbreuk doen aan de normale exploitatie van het werk.

De uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van de eerste vastleggingen van films hebben recht op een vergoeding voor deze reproductie. Belangrijk is dat in verband met deze vergoeding, het vermoeden van overdracht van het exclusieve recht op audiovisuele exploitatie van de auteurs van een audiovisueel werk aan de producenten (art. 18. AW 1994), niet geldt. Dit is eveneens het geval voor het vermoeden van overdracht van het exclusieve recht van audiovisuele exploitatie van de prestatie van de uitvoerende kunstenaar, van de uitvoerende kunstenaar aan de producent (art. 36. AW 1994).

Art. 61ter. AW 1994

De natuurlijke personen of de rechtspersoon die exploitatiehandelingen in verband met de werken of prestaties verrichten of, desgevallend, met decharge van eerstgenoemden, de onderwijsinstellingen en de instellingen voor wetenschappelijk onderzoek welke de werken of prestaties kosteloos of onder bezwarende titel ter beschikking stellen van anderen, moeten een evenredige vergoeding betalen die wordt vastgesteld op grond van de exploitatiehandelingen.

De twee partijen (de houders van het recht op vergoeding en de personen die de vergoeding verschuldigd zijn), bepalen in onderling overleg volgende zaken:

1. de criteria verbonden aan de vergoeding;
 2. de nadere regels verbonden aan de vergoeding;
 3. de bedragen van de vergoeding;
- en indien nodig:
4. op welke wijze de personen die de vergoeding verschuldigd zijn, hun verplichting om alle inlichtingen voor de verdeling van de rechten, kunnen nakomen.

De Koning kan niet alleen de verdeelsleutel vaststellen op grond waarvan de vergoeding tussen de rechthebbenden verdeeld wordt, hij kan ook de wijze bepalen waarop die verdeling dient te gebeuren. Bovendien kan de Koning, op de door hem bepaalde voorwaarden en wijze, één of meer vennootschappen die alleen of gezamenlijk representatief zijn voor alle vennootschappen die de rechten beheren, ermee belasten de rechten te innen en de verdeling van de vergoeding vast te leggen. Op vraag van de beheersvennootschappen of van organisaties die de debiteuren van de vergoeding vertegenwoordigen, kan de Koning een commissie instellen. Deze vraag dient te komen binnen een jaar te rekenen van de datum van de inwerkingtreding van de wet.

Art. 61quater. § 2. Lid 3. AW 1994

De Koning kan de voorwaarden en de werkwijze van de commissie en de wijze waarop ze georganiseerd wordt, bepalen. Hij wijst de vennootschappen aan die de rechten beheren alsmede de organisaties die de debiteuren van de vergoeding vertegenwoordigen.

De commissie:

- kan in een plenumvergadering of tijdens een zitting van gespecialiseerde leden ervan, volgende zaken vastleggen:
 - de criteria in verband met de vergoeding;

- de nadere regels in verband met de vergoeding;
 - de bedragen van de vergoeding;
 - de wijze van inning van de vergoeding;
 - de wijze van controle op de vergoeding;
 - het tijdstip waarop de vergoeding verschuldigd is.
- kan een zitting houden met alle commissieleden of met een deel gespecialiseerde leden ervan die één of meer categorieën debiteuren indekken.
Elk van die afdelingen:
- wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van de minister, bevoegd voor het auteursrecht;
 - omvat eenzelfde aantal personen dat door de vennootschappen die de rechten beheren, wordt aangewezen als het aantal personen dat wordt aangewezen door de organisaties die de categorie(ën) ingedekte personen vertegenwoordigen.
- die in een plenumvergadering of in gedeeltelijke samenstelling bijeenkomt, beslist bij meerderheid van stemmen. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

De commissie neemt bepaalde beslissingen. Deze:

- worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad;
- worden bij Koninklijk Besluit bindend gemaakt voor derden.
 - De minister, bevoegd voor het auteursrecht, kan weigeren de Koning voor te stellen een beslissing bindend te maken op grond van:
 1. het feit dat de beslissing kennelijk onwettige bepalingen bevat;
 2. het feit dat de beslissing bepalingen bevat die indruisen tegen het algemeen belang.
 - De minister brengt de commissie dan op de hoogte van de redenen daarvoor.

Auteurs en uitvoerende kunstenaars kunnen hun recht op vergoeding voor de reproductie en/of de mededeling van werken of prestaties ter illustratie bij onderwijs of wetenschappelijk onderzoek, overdragen. Wanneer zij verkiezen dit te doen, behouden zij alsnog het recht op een billijke vergoeding. Van dit recht kan geen afstand gedaan worden.

E. Citaatrecht

Art. 21. AW 1994

Korte aanhalingen uit een werk dat op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, ten behoeve van kritiek, polemiek of onderwijs, of in het kader van wetenschappelijke werkzaamheden, maken geen inbreuk op het auteursrecht, voor zover zulks geschiedt overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken en het beoogde doel zulks wettigt.

De aanhalingen bedoeld in het vorige lid moeten de bron en de naam van de auteur vermelden.

Belangrijk is dat het gebruik moet gebeuren overeenkomstig de 'eerlijke beroepsgebruiken'. Dit betekent dat er het oorspronkelijk auteursrechtelijk beschermd werk niet aangetast mag worden. Er mag niet geknipt worden in films; audiovisuele werken en geluidswerken mogen niet zo gemonteerd worden dat ze een totaal andere inhoud en betekenis krijgen.

Ook in volgende gevallen dienen de rechten niet geregeld te worden. Het werk moet echter reeds op een geoorloofde wijze openbaar zijn gemaakt.

1.2. Het adaptatie- en vertalingsrecht

A. Overzettingen uitgevoerd door het Koninklijk Belgisch Filmarchief

Het is het Koninklijk Belgisch Filmarchief bij wet toegestaan films te vertalen. Auteurs kunnen zich hier niet tegen verzetten wanneer het werk op een geoorloofde wijze openbaar is gemaakt. De voorwaarden waaraan moet voldaan worden, zijn dezelfde als deze vermeld hiervoor onder C. 1.1.1. B.

B. Een karikatuur, een parodie of een pastiche

Hierbij dient men steeds rekening te houden met de eerlijke beroepsgebruiken. Vooral eer men kan spreken van een parodie, dient men te kijken naar de elementen die in het werk terug te vinden zijn. Is er kritiek op het originele werk, een creatieve toevoeging aan het originele werk, en staat humor centraal, dan zal het niet gaan om een slaafse nabootsing (parodie-exceptie).

1.3. Het publiek mededelingsrecht

A. De kosteloze privé-mededeling in familiekring

De kosteloze privé-mededeling in familiekring valt niet onder het publiek executierecht. Dit betekent dat hiervoor dus geen toestemming moet gevraagd worden aan de auteurs(rechthebbenden). Belangrijk hier is dat men goed weet wat men onder 'familiekring' verstaat. Het betreft hier niet alleen een familiale, intieme band, maar ook vrienden die nauwe banden hebben met de familie.

B. Openbaarmaking in het onderwijs en in het kader van onderzoek

Art. 22. § 1. Lid 4ter AW 1994

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen: (...) de gedeeltelijke of integrale reproductie van artikelen of werken die op andere dan grafische of soortgelijke dragers zijn vastgelegd, wanneer die reproductie wordt verricht ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek, zulk verantwoord is door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk.

C. Uitvoerende kunstenaars (naburige rechten)

Uitvoerende kunstenaars en producenten kunnen zich niet verzetten tegen:

- de mededeling van deze prestatie op een openbare plaats. Hieraan zijn volgende voorwaarden verbonden:
 - de prestatie mag niet voor een voorstelling gebruikt worden;
 - aan het publiek mag geen toegangsgeld gevraagd worden om de prestatie te kunnen bijwonen.

- uitzending van de prestatie via de omroep.

De prestatie dient echter op geoorloofde wijze gereproduceerd of door de omroep uitgezonden te worden.

De uitvoerende kunstenaars en producenten hebben hiervoor recht op een billijke vergoeding. Dit ongeacht de plaats waar de prestaties vastgelegd zijn. De personen die de handelingen verrichten of hun organisaties, dienen deze vergoeding te betalen aan de beheersvennootschappen. Het is de minister die bevoegd is voor het auteursrecht die de beheersvennootschappen en de personen (of hun organisaties) die de vergoeding verschuldigd zijn, aanwijst.

Binnen de zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet omtrent de vergoeding moet er overeenstemming zijn tussen de beheersvennootschappen en de organisaties van hen die de vergoeding verschuldigd zijn, over het te betalen bedrag. Is dit niet het geval, dan wordt het bedrag bepaald door een commissie. Het is de Koning die de nadere regels van de werking en de organisatie van de commissie kan bepalen.

De commissie:

- zetelt voltallig of in afdelingen die gespecialiseerd zijn in één of meerdere activiteitssectoren. Elke afdeling:
 - wordt voorgezeten door de vertegenwoordiger van de minister die bevoegd is voor het auteursrecht;
 - telt een gelijk aantal personen aangewezen door de organisaties uit de betrokken activiteitssector(en) die dezelfde vergoeding verschuldigd zijn.
- bepaalt op welke wijze degenen die de vergoeding verschuldigd zijn, de inlichtingen dienen te verstrekken;
- bepaalt op welke wijze degenen die de vergoeding verschuldigd zijn, de stukken dienen te verstrekken;
- beslist bij meerderheid van stemmen.
 - bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

De commissie neemt dus bepaalde beslissingen. Deze:

- worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad;
- worden bij Koninklijk Besluit bindend gemaakt voor derden.
 - De minister, bevoegd voor het auteursrecht, kan weigeren de Koning voor te stellen een beslissing bindend te maken op grond van:
 1. het feit dat de beslissing kennelijk onwettige bepalingen bevat;
 2. het feit dat de beslissing bepalingen bevat die indruisen tegen het algemeen belang.De minister brengt de commissie dan op de hoogte van de redenen daarvoor.

De door de beheersvennootschappen geïnde vergoeding, wordt *fifty-fifty* verdeeld tussen de uitvoerende kunstenaars en de producenten. Deze regel geldt onverminderd de bepalingen in internationale overeenkomsten.

De duur van het recht op vergoeding voor de uitvoerende kunstenaars en producenten van eerste vastleggingen van films is vijftig jaar. Voor de berekeningswijze van deze termijn verwijs ik naar de onderdelen over de uitvoerende kunstenaars en producenten (artikel 38 en 39 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten).

1.4. Het huur- en leenrecht

De auteur, de uitvoerende kunstenaar en de producent van de eerste vastlegging van fonogrammen en films kunnen de uitlening van geluidswerken en audiovisuele werken niet verbieden indien de uitlening geschiedt met een educatief of cultureel doel door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht.

Bij het verhuren of uitlenen van geluidswerken of audiovisuele werken hebben de auteur, de uitvoerende kunstenaar en de producent recht op een vergoeding, en dit onder de voorwaarden bepaald in artikel 23 en 47 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten:

- de uitlening van geluidswerken en audiovisuele werken kan pas plaatsvinden zes maanden na de eerste verspreiding van het werk onder het publiek:
 - de Koning kan voor alle fonogrammen en eerste vastleggingen van films deze termijn verlengen of verkorten, en dit na de instellingen en vennootschappen voor het beheer van de rechten geraadpleegd te hebben.
- bovenstaande instellingen die door de Koning aangewezen worden, mogen geluidswerken en audiovisuele werken die voor het eerst buiten de Europese Unie rechtmatig verkocht zijn en die op het grondgebied van de Unie niet aan het publiek worden verdeeld, invoeren. Aan de invoer zijn enkele voorwaarden verbonden:
 - deze mag enkel geschieden voor openbare uitlening met een educatief of cultureel doel;
 - deze mag geen betrekking hebben op meer dan vijf exemplaren van het geluids- of audiovisuele werk.

De Koning:

- bepaalt het bedrag van de vergoeding en dit na raadpleging van de instellingen en vennootschappen voor het beheer van de rechten. De vergoeding wordt geïnd door de beheersvennootschappen.
 - de Koning bepaalt voor sommige categorieën van instellingen die door de overheid zijn erkend of opgericht, een vrijstelling of een forfaitair vastgesteld bedrag per uitlening. Dit slechts na raadpleging van de Gemeenschappen en, in voorkomend geval, op hun initiatief.
- kan, overeenkomstig de door hem gestelde voorwaarden en nadere regels, een vennootschap die representatief is voor alle vennootschappen voor het beheer van de rechten, belasten met de inning en verdeling van de vergoedingen voor openbare uitlening.

De vergoeding wordt verdeeld tussen de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten, naar rata van één derde voor elk.

Auteurs en uitvoerende kunstenaars kunnen hun recht betreffende de verhuring van een geluidswerk of audiovisueel werk overdragen of afstaan. Hij behoudt dan wel het recht op een billijke vergoeding voor de verhuring. Van dit laatste recht kunnen de auteurs en uitvoerende kunstenaars geen afstand doen.

2. *Morele rechten*

Art. 15. AW 1994

De auteur die weigert zijn bijdrage tot het audiovisuele werk af te maken of niet bij machte is dat te doen, kan zich niet verzetten tegen het gebruik van zijn bijdrage met het oog op de voltooiing van het werk. Voor die bijdrage wordt hij beschouwd als auteur en geniet hij de rechten dit daaruit voortvloeien.

Afdeling D

OMROEPORGANISATIES (NABURIGE RECHTEN)

1. De rechten van de omroeporganisaties

De bepalingen betreffende de omroeporganisaties vinden we in de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten terug in artikel 44 en 45.

De uitzendingen van omroeporganisaties zijn auteursrechtelijk beschermd. Schriftelijke toestemming van de omroeporganisatie is vereist voor:

1. het rechtstreeks of later heruitzenden van haar uitzendingen daaronder begrepen de doorgifte via de kabel en de mededeling aan het publiek per satelliet;
2. de reproductie van haar uitzendingen door welk procédé ook, daaronder begrepen de distributie van vastleggingen van haar uitzendingen. Dit distributierecht wordt slechts uitgeput in geval van een eerste verkoop door de omroeporganisatie van de vastlegging van haar uitzending in de Europese Unie of met haar toestemming;
3. de mededeling van haar uitzendingen op een voor het publiek toegankelijke plaats tegen betaling van toegangsgeld.

2. *De beschermingstermijn*

De beschermingstermijn gaat in vanaf de eerste januari van het jaar dat volgt op de eerste uitzending en geldt voor een periode van vijftig jaar.

HOOFDSTUK 3

***Archieven,
audiovisuele werken,
geluidswerken
en het auteursrecht***

Feest Olympisch Stadion, 17 augustus 1924 (SA-FILM 47)

1. Inleiding

Het belang van audiovisuele werken en geluidswerken is vanzelfsprekend. Hun historische waarde vloeit niet alleen voort uit het feit dat het zeer vaak gaat om belangrijke, interessante gebeurtenissen. Ook ogenschijnlijk onbelangrijke gebeurtenissen zijn historisch belangrijk. Of het een professionele of amateuristische opname betreft is niet relevant. Wat wel en niet als historisch waardevol beschouwd wordt, is echter subjectief en hier knelt dan ook vaak het schoentje bij het archiveren van werken. Bovendien steunen beslissingen met betrekking tot het al dan niet opnemen van bepaalde werken in een collectie op de doelstelling van een archief. Verschillende mogelijkheden:

- archiefcollecties waar duurzame bewaring en het cultureel erfgoed de prioriteit is;
- commerciële collecties: de exploitatie is gericht op maximale verkoop van het materiaal;
- educatieve collecties: audiovisuele werken en geluidswerken staan ter beschikking van het onderwijs en training;
- research-collecties: materiaal wordt bewaard ten dienste van een eindig onderzoek of hergebruik op korte termijn.

Welke werken wel en welke niet in het archief opgenomen worden is niet het enige probleem waarmee archieven te kampen krijgen. De problemen vloeien als het ware uit elkaar voort. Zoals gezegd dient in de eerste plaats beslist te worden of een audiovisueel werk of een geluidswerk al dan niet opgenomen wordt in het archief. Wordt beslist een werk op te nemen in het archief, dan kan de drager een tweede obstakel vormen.

VOORBEELDEN VAN DRAGERS	
GELUID	BEWEGEND BEELD
<ul style="list-style-type: none"> – cilinders van was (Edison), cilinders van celluloid; – grammofoonplaten (glazen of metalen kern met een deklaag van schellak of acetaat, bakeliet, vinyl, andere kunststoffen); – draadspoel; – geluidsband of audiotape; – compact disc. 	<ul style="list-style-type: none"> – nitraatfilm; – film op acetaatbasis (safetyfilm). <hr/> <p>Verschillende formaten: 70 mm, 35 mm, 28 mm, 17.5 mm, 9.5 mm, 16 mm, 8 mm (oud 8, standaard 8, normaal 8 ↔ super 8, single 8).</p> <hr/> <p>Video: Professioneel: U-matic, BVU, BCN, Betacam, Betacam SP, Digi Bèta.</p> <hr/> <p>Consumenten: 1700 VCR, 1500 VCR, Video 200, Betamax, VHS, Super VHS, Video 8, Digital S.</p>

De drager stelt een archief voor drie nieuwe problemen. In de eerste plaats moet het materiaal geconserveerd worden. Zo dient er bijvoorbeeld rekening mee gehouden te worden dat nitraatfilms ontvlambaar zijn. De opslag van deze films dient dan ook te gebeuren in speciaal daarvoor voorziene ruimtes. Verder is belangrijk dat materiaal niet alleen bewaard wordt, het moet ook nog gebruikt worden. Archieven dienen over geschikte weergave-apparatuur te beschikken. Wanneer het materiaal oud is, is de vereiste weergave-apparatuur vaak niet meer voor handen en dient een andere oplossing gezocht te worden, zoals bijvoorbeeld het kopiëren naar een moderne drager. Ook wanneer de drager nitraatfilm is, is het belangrijk dat een reproductie gebeurt op acetaatfilm (*safetyfilm*). Deze reproductie is echter het probleem waarmee een archief geconfronteerd wordt: hiervoor is toestemming vereist (uitgezonderd het Koninklijk Belgisch Filmarchief). In Nederland is dit niet het geval, wat betekent dat het archiveren daar een stuk makkelijker verloopt. Zo ontstaan bij het conserveren van oude films drie nieuwe versies van het oorspronkelijk negatief, namelijk een duplicaatnegatief, een duplicaatpositief en een projectiekopie. Hier bevinden we ons op het terrein van het auteursrecht.

2. *Wanneer is een archief auteur van een audiovisueel werk of een geluidswerk of hoe kan een archief auteursrechten op deze werken verwerven?*

2.1. Algemeen

Volgens Lambrecht (in: Cuypers, 1999: 25) kan een archief uiteraard nooit zelf de oorspronkelijke auteur zijn aangezien in onze traditie deze altijd de natuurlijke persoon is die de maker is van het werk. Zij merkt echter op dat archieven echter wel als auteur kunnen aanzien worden wanneer het gaat om een anoniem of pseudoniem werk en het archief dit onder eigen naam heeft uitgegeven.

Archieven beschikken dus niet over auteursrechten op audiovisuele werken of geluidswerken. Zij moeten deze rechten verwerven en dit gebeurt in de meeste gevallen door overdracht van de rechten door de oorspronkelijke auteur aan het archief. De overdracht dient op een rechtsgeldige manier te gebeuren en ze moet ruim genoeg zijn. De overdracht moet het archief immers toelaten de rechten naar eigen believen uit te kunnen oefenen.

2.2. Het in beheer of in eigendom krijgen van audiovisuele werken en geluidswerken

Archieven kunnen documenten op verschillende manieren verwerven, zoals door aankoop (op een veiling, bij particulieren, handelaars, bij de eigenaars zelf), schenking (via mondelinge overeenkomst, formele of informele uitwisseling van brieven, contract), legaat, in betalinggeving, bewaargeving, ruil of terugvordering.

VERWERVING VAN ARCHIEFDOCUMENTEN (EIGENDOMSOVERDRACHT)
<p>Aankoop "Een wijze van verwerving van archiefbescheiden op grond van een overeenkomst waarbij de verkoper archiefbescheiden aan de koper in eigendom levert en waarbij deze een bedongen geldprijs betaalt."</p>
<p>Schenking "Een wijze van verwerving van archiefbescheiden op grond van een overeenkomst waarbij de schenker zich niet dadelijk en onherroepelijk van de geschonken archiefbescheiden ontdoet ten voordele van de begiftigde, die ze aanneemt. De schenker kan wel bepaalde voorwaarden bedingen."</p>
<p>Legaat "Een wijze van verwerving van archiefbescheiden op grond van een testamentaire beschikking waarbij de erflater bepaalde archiefbescheiden bij zijn overlijden in eigendom geeft aan de legataris, die ze aanvaardt."</p>

<p>Inbetalinggeving (afgeschaft in België) "De schenking van bepaalde (onroerende) goederen ter betaling van successierechten en/of de schenking van deze goederen om vermindering te bekomen op de inkomstenbelasting."</p>
<p>Bewaargeving (↔ overdracht van eigendom) "Een overeenkomst waarbij de ene partij archiefbescheiden aan een andere ter bewaring overdraagt en waarbij deze laatste de verplichting heeft ervoor te zorgen 'als een goed huisvader', en ze opnieuw aan de bewaarder te geven op zijn eerste vraag."</p>
<p>Ruil "Een wijze van verwerven van openbare archiefbescheiden op grond van een overeenkomst waarbij bepaalde archiefbescheiden verkregen worden in de plaats van diegene die men afstaat en dit mits toestemming van de voogdij-overheid op grond van een wet."</p>
<p>Terugvordering "Een juridische procedure teneinde onrechtmatig vervreemde archiefbescheiden terug te brengen tot hun rechtmatige eigenaar."</p>

Bron: Meeus, C., *Omtrent de verwerving van archief documenten*, In: Baerten, J., Scheelings, F. & Verhelst, J. (eds.) (1996). *Archiefinitiatief 3. Besparen door degelijk archief- en documentbeheer*. Brussel: VUB-Press, p. 111 - 120.

Eigendomsrecht en auteursrecht zijn twee verschillende zaken. Wanneer men spreekt van eigendomsrecht dan slaat dit op de drager waarop een bepaald werk is vastgelegd. Bij audiovisuele werken is dit bijvoorbeeld een geluidsband, een videoband, een grammofoonplaat, een cd, ... Het auteursrecht heeft betrekking op de rechten op een werk (de informatie op de drager).

Een archief dient dan ook rekening te houden met verschillende mogelijke scenario's wanneer het een werk in beheer of in eigendom krijgt (Van Den Beld, Pet & Snijder in: Van Der Maden, 1993: 139).

EEN ARCHIEF KRIJGT EEN WERK IN BEHEER	
MOGELIJKHEID A	MOGELIJKHEID B
<ul style="list-style-type: none"> – de auteursrechthebbende behoudt alle rechten; – het archief dient 'als een goed huisvader' te zorgen voor het werk; – het archief mag verder niets met het werk doen; – degene die het materiaal in beheer heeft gegeven, kan naar eigen wens over het werk beschikken; – er kunnen voorwaarden gesteld worden bij het in beheer geven van het werk; – het archief kan een bedrag aanrekenen voor het beheer van het werk. 	<ul style="list-style-type: none"> – de auteursrechthebbende kan een deel van zijn rechten overdragen aan het archief; – het archief dient 'als een goed huisvader' te zorgen voor het werk; – het archief mag het werk exploiteren, conform de overdracht van de rechten door de auteursrechthebbende aan het archief; – degene die het materiaal in beheer heeft gegeven, kan naar eigen wens over het werk beschikken; – er kunnen voorwaarden gesteld worden bij het in beheer geven van het werk; – het archief kan een bedrag aanrekenen voor het beheer van het werk.

EEN ARCHIEF KRIJGT EEN WERK IN EIGENDOM	
MOGELIJKHEID C	MOGELIJKHEID D
<ul style="list-style-type: none"> – de auteursrechthebbende behoudt alle rechten; – het archief heeft alleen de eigendom van de drager, maar niet van de informatie die erop staat; – het archief mag de informatie gebruiken, mits toestemming van de auteursrechthebbende; – de auteursrechthebbende kan niet langer zelf over het werk beschikken; – aan de eigendomsoverdracht kunnen voorwaarden voor gebruik worden vastgesteld. 	<ul style="list-style-type: none"> – inclusief overdracht van alle rechten; – het archief is de 'rechtverkrijgende' van de auteursrechthebbende en aldus volledig eigenaar van het werk; – het archief mag de informatie op de drager gebruiken en heeft hiervoor geen toestemming nodig van de oorspronkelijke auteursrechthebbende.

De hierboven besproken mogelijkheden hebben betrekking op enerzijds het archief, anderzijds de oorspronkelijke auteur van het werk. Het geheel wordt pas echt complex wanneer het niet de oorspronkelijke auteur is die het werk aan een archief in beheer of in eigendom geeft. Het kan gaan om volgende situaties:

De persoon die het archief het materiaal in beheer of eigendom geeft, heeft:

1. geen rechten op het werk;
2. een gedeelte van de rechten op het werk;
3. alle rechten op het werk.

Het archief dient ook na te gaan of er geen andere personen of instellingen zijn, die rechten hebben op hetzelfde materiaal. Indien derden inderdaad rechten hebben op de werken of prestaties in kwestie, dient het archief over de nodige toelatingen te beschikken om het materiaal te exploiteren, anders zou het inbreuk plegen op deze rechten.

2.3. Audiovisuele producties tot stand gekomen in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut

2.3.1. Algemeen

Wanneer een audiovisuele productie tot stand komt in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een (ambtenaren)statuut, dan geldt de algemene regeling zoals eerder toegelicht. Het is van geen belang wie de werkgever is. Zo kan de werkgever bijvoorbeeld het stadsarchief Antwerpen zijn. De regels die gelden, blijven dezelfde.

2.3.2. Voorbeeld: stadsarchief Antwerpen

Het stadsarchief kan eigen personeel belasten met het maken van filmopnamen. De realisatie geschiedt dan in het kader van een arbeidsovereenkomst of een (ambtenaren)statuut.

De regel is dat de persoon die het werk creëert, met ander woorden de werkelijke maker, de auteur van het werk is. Hij verkrijgt dan ook alle rechten, met name de vermogensrechten en de morele rechten, op het door hem tot stand gebrachte werk. De werkgever, in casu het stadsarchief Antwerpen, heeft geen rechten op de creatie van zijn werknemer. Zij kan deze rechten wel bekomen. Het is de auteur van het werk, de werknemer, die deze aan haar moet verlenen. Zo kan in de arbeidsovereenkomst of in het statuut een clause voorzien zijn waarin de verlening bepaald is. Deze overdracht dient wel te gebeuren rekening houdend met volgende voorwaarden:

- de werknemer kan het stadsarchief Antwerpen alle of een deel van zijn vermogensrechten verlenen;
- verlenen van rechten aan de werkgever, meer bepaald het stadsarchief Antwerpen, dient uitdrukkelijk bepaald te worden. Dit wil zeggen in een schriftelijke overeenkomst: ofwel in een arbeidsovereenkomst, het statuut zelf of in een tussen het stadsarchief en de werknemer/ambtenaar, eventueel later, afzonderlijk afgesloten overeenkomst. Indien in deze laatste de verlening van de rechten enkel algemeen bepaald is, dan kan de omvang en de modaliteiten van de verlening van de rechten verder bepaald worden;
- de rechten kunnen op geldige wijze worden verleend door zeer algemene clauses:
 - de werknemer kan het stadsarchief Antwerpen het recht verlenen om prestaties die hij levert in uitvoering van zijn taken die uit zijn arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut voortvloeien, te exploiteren in een vorm die onbekend is op datum van de overeenkomst, en dit onder volgende voorwaarden:
 - * de verlening moet tussen de werknemer en het stadsarchief Antwerpen uitdrukkelijk bepaald worden;
 - * de clause moet bepalen dat de werknemer/ambtenaar recht heeft op een aandeel in de door de exploitatie volgens de toekomstige exploitatievorm gerealiseerde winst. Het bedrag dat de werknemer toekomst is, of een percentage van de toekomstige winst, of een vast bedrag.
 - de werknemer kan het stadsarchief Antwerpen rechten verlenen die betrekking hebben op toekomstige werken in uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut;
- het stadsarchief Antwerpen dient de verkregen rechten niet te exploiteren; de keuze is vrij;
- de vergoeding die de werknemer/ambtenaar zal ontvangen in ruil voor de verlening van de rechten op het door hem gecreëerde werk in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een (ambtenaren)statuut, dient niet contractueel bepaald te worden;
- het strekt tot aanbeveling de duur van de verlening van de rechten uitdrukkelijk te bepalen, evenals de geografische ruimte voor welke de rechten worden verleend. Deze kunnen de werknemer en de werkgever, i.e. het stadsarchief Antwerpen, samen bepalen.

2.4. Audiovisuele werken gemaakt in opdracht of op bestelling

2.4.1. Algemeen

Audiovisuele werken kunnen ook in opdracht of op bestelling gemaakt worden. In het laatste geval, gelden dezelfde regels als wanneer audiovisuele werken tot stand komen in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een (ambtenaren)statuut. Ook hier is niet van belang wie de opdracht geeft of de bestelling plaatst.

2.4.2. Voorbeeld: stadsarchief Antwerpen

Voor audiovisuele werken gemaakt in opdracht van het stadsarchief Antwerpen geldt opnieuw de basisregel dat de maker van het werk beschouwd wordt als de auteur van de creatie. Hij verkrijgt aldus de vermogensrechten en de morele rechten die rusten op het auteursrechtelijk beschermde werk. Het archief dat de opdracht gaf of de bestelling plaatste heeft geen rechten op het werk. Zij zal deze rechten moeten laten verlenen. De regels die hierbij van toepassing zijn, zijn dezelfde als voor werken gemaakt in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of (ambtenaren)statuut. Belangrijk is dat deze regels echter slechts gelden voor bepaalde situaties.

“Zij gelden slechts voor de overdracht [of voor de verlening van een al dan niet exclusieve licentie] door een auteur aan zijn opdrachtgever van de vermogensrechten die rusten op werken die de auteur tot stand brengt ter uitvoering van een aan hem gegeven opdracht, wanneer:

- 1) de opdrachtgever een activiteit in de niet-culturele sector of in de reclamewereld uitoefent,
en
- 2) voor zover het bestelde werk bestemd is voor die activiteit van de opdrachtgever,
en
- 3) uitdrukkelijk in de overdracht van rechten is voorzien.” (Vanhees, 1999: 68)

2.5. Een (privaatrechtelijke of publiekrechtelijke) omroep maakt in een uitzending gebruik van films die een archief verworven heeft

Privé- en publieke omroepen hebben toestemming nodig van de rechthebbenden (auteurs, producenten, uitvoerende kunstenaars, een archief) om materiaal (filmfragmenten, geluidsfragmenten, ...) te gebruiken in hun uitzendingen, behoudens uitzonderingen van artikel 21 en 22 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten. Zij moeten een vergoeding betalen aan de rechthebbenden wanneer die daarom vragen, in ruil voor hun toestemming.

Artikel 14 van de wet van 30 juni betreffende het auteursrecht en de naburige rechten bepaalt wie de houder is van auteursrechten op een audiovisueel werk. De auteur van de vooraf bestaande film die gebruikt is in de uitzending behoudt de rechten op zijn film, maar wordt geen co-auteur van de uitzending in haar geheel. Het archief heeft geen auteursrechten op de uitzending (behoudens overdracht). De omroep heeft rechten op de uitzending als omroep en eventueel als producent en zal in de praktijk meestal ook beschikken over auteursrechten en over naburige rechten van de uitvoerende kunstenaars.

Artikel 18 en 36 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wijzen op de vermoedens van overdracht.

Art. 18. AW 1994

De auteurs van een audiovisueel werk alsmede de auteurs van een creatief element dat op geoorloofde wijze in een audiovisueel werk is opgenomen of erin is verwerkt, met uitzondering van de auteurs van muziekwerken dragen, behoudens andersluidend beding, aan de producenten het exclusieve recht op de audiovisuele exploitatie van het werk over, met inbegrip van de rechten die voor deze exploitatie noodzakelijk zijn, zoals het recht om het werk van ondertiteling te voorzien of het voor te synchroniseren onverminderd de bepalingen van artikel 16 van deze wet.

Art. 36. AW 1994

Tenzij anders is overeengekomen, draagt de uitvoerende kunstenaar aan de producent het exclusieve recht van audiovisuele exploitatie van zijn prestatie over, met inbegrip van de voor deze exploitatie noodzakelijke rechten, zoals het recht om het werk van ondertiteling te voorzien of het na te synchroniseren, onverminderd de bepalingen van artikel 34.

De uitvoerende kunstenaar die weigert zijn aandeel in de verwezenlijking van het audiovisuele werk af te maken of niet bij machte is dat te doen, kan zich niet verzetten tegen het gebruik van zijn aandeel met het oog op de voltooiing van het werk. Voor die medewerking wordt hij beschouwd als uitvoerend kunstenaar en geniet hij de rechten die daaruit voortvloeien.

Behoudens wat betreft de prestaties met het oog op de verwezenlijking van audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of tot de reclamewereld behoren, hebben de uitvoerende kunstenaars voor elke wijze van exploitatie recht op een afzonderlijke vergoeding. Wanneer de overeengekomen vergoeding evenredig is met de ontvangsten, bezorgt de producent de uitvoerende kunstenaars overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken een overzicht van hetgeen hij voor elke wijze van exploitatie heeft ontvangen.

3. *Het archiveren van audiovisuele werken en geluidswerken*

3.1. Algemeen

Archieven slaan vandaag de dag steeds meer en meer informatie van de geconserveerde werken op in digitale vorm. Het totstandkomen van de collectievorming, duurzame bewaring, ontsluiting en beschikbaarstelling van het materiaal gebeurt op basis van verschillende vragen die voortkomen uit de door het archief geformuleerde doelstelling en taakomschrijving. Deze gebeuren dan weer op basis van vragen zoals:

- Wat is de aard en betekenis van het materiaal?
- Wat is de herkomst van het materiaal?
- Wat is de hergebruikswaarde binnen en buiten het archief?
- Wat zijn de wensen van gebruikers en potentiële gebruikers?

Ondanks het feit dat het catalogiseren van archiefmateriaal een tijdsintensieve bezigheid is (één uur materiaal bekijken, beluisteren en beschrijven vraagt al snel acht uur), loont het vrijwel altijd. De collectie wordt niet alleen meer toegankelijk, een archief kan zo ook allerlei problemen vermijden (auteursrecht, waardevol materiaal beschadigd, ...). Wanneer een archief werken in handen krijgt, is het dus steeds van het allergrootste belang zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over het werk, de eigenaar en de auteurs(rechthebbenden). De persoon die het werk aan het archief geeft kan de auteur van het werk zijn of een auteursrechthebbende, maar dit kan ook niet het geval zijn. In het laatste geval dient de auteur(srechthebbende) achterhaald te worden.

Het bekijken en het beluisteren van audiovisuele werken en geluidswerken gebeurt best niet aan de hand van het origineel materiaal. Dit loopt zo de kans onherstelbaar beschadigd te worden. Dit stelt archieven in België meteen voor een eerste probleem. Het is archieven bij wet verboden kopieën (raadpleegkopieën, *viewing*kopieën, consultatiekopieën) te maken. De enige uitzondering die de wet hierop voorziet is het Koninklijk Belgisch Filmarchief.

Art. 22. § 1. Lid 8. AW 1994

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen:

(...)

[de kopieën, dubbels, restauraties en overzettingen, uitgevoerd door het Koninklijk Belgisch Filmarchief, met het oog op de bewaring van het cinematografisch patrimonium en voor zover hierdoor geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk en geen schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de auteur.

De materialen die aldus worden vervaardigd blijven eigendom van het Filmarchief, dat zichzelf ieder commercieel of winstgevend gebruik ervan onzegt. De auteur kan hiertoe toegang krijgen, onder strikte inachtneming van de bewaring van het werk en tegen een billijke vergoeding van het werk verricht door het Filmarchief.]

Onbegrijpelijk aangezien particulieren dit wel mogen (thuis kopiëren van audiovisuele collecties voor eigen gebruik).

Art. 22. § 1. Lid 5. AW 1994

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen:

(...)

de reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is.

3.2. Het catalogiseren van audiovisueel materiaal

3.2.1. De International Federation of Television Archives' minimum-data-list

Als basisrichtlijn voor het catalogiseren van audiovisueel materiaal in archieven geldt de *minimum-data-list* van de International Federation of Television-Archives (IFTA). Deze lijst moet ervoor zorgen dat bij de ontsluiting van audiovisuele collecties een minimum aantal gegevens verzekerd zijn.

THE INTERNATIONAL FEDERATION OF TELEVISION-ARCHIVES' MINIMUM-DATA-LIST	
1. Titel	<p>a. De titel gegeven door de producent. Opmerking: een film kan in verschillende landen onder verschillende namen zijn uitgebracht.</p> <p>b. Een gegeven titel. Als een document geen titel draagt, geeft de archivaris het document een titel. Deze gegeven titel moet een objectieve aanduiding zijn die de inhoud dekt.</p>
2. Subtitel	De subtitel is van belang voor de specificatie van het onderwerp in kwestie. Deze kan eventueel de titel zijn van een onderdeel van een programmaserie of de titel van een afzonderlijk beschreven programma-onderdeel.
3. Andere titels	Bij het archiveren van audiovisueel materiaal kan elke andere titel waarmee het programma wordt geïdentificeerd vermeld worden.
4. Producent	De persoon of organisatie (productiehuis, instelling, ...) die de productie van het programma gerealiseerd heeft.
5. Copyright	De personen of organisaties die het gebruiksrecht van een productie bezitten.
6. Andere namen, verbonden met de productie	Productiedetails en <i>credits</i> (alle gegevens betreffende personen en instanties die aan de totstandkoming van de productie hebben bijgedragen) worden hier opgevoerd. Deze lijst kan bijzonder lang worden, gelet op de tientallen acteurs en technische of organisatorische functies die in een productie kunnen figureren. Het hangt af van de aard en de doelstelling van de collectie wat als relevant voor de beschrijving wordt beschouwd. Lastig hierbij is het besef dat een derderangs bijrol in het product van gisteren kan zijn vertolkt door een filmster van morgen.

7. Datum van uitzending	Hieronder dient men ook de datum van de eerste openbaarmaking, presentatie of beschikbaarstelling te verstaan.
8. Datum van opname	Er kan sprake zijn van diverse opnamedata of een periode waarin de opnamen hebben plaatsgevonden. Complicaties treden op als historische opnamen in een nieuw product zijn verwerkt.
9. Opnameplaats	De locatie(s) waar de opnamen gemaakt zijn.
10. Medium	De aard van de drager, zoals bijvoorbeeld film, videotape, audiotape, ... Bij dit onderdeel kan ook de kwaliteit van de drager aangegeven worden, alsook de fysieke staat.
11. Tijdsduur, lengte	De duur van het audiovisuele werk in minuten (') en seconden (").
12. Geluid	De aard van het opgenomen geluid, zoals bijvoorbeeld stom, magnetisch, optisch, ...
13. Kleur-Zwart/Wit	Gaat het om een kleuropname of een zwart/wit-opname? Hier dient ook het merk van de drager vermeld te worden.
14. Formaat of systeem	Hier dient onder meer de filmbreedte, het videosysteem, het audiosysteem, ... opgegeven te worden, evenals eventuele technische bijzonderheden.
15. Inhoudsbeschrijving	De inhoudsbeschrijving kan variëren van een korte samenvatting tot een complexe chronologische <i>shotlist</i> bij een film of een complete teksttranscriptie bij een audiodocument.
16. Trefwoorden	Bij het toekennen van trefwoorden dient men consequent en eenduidig te werk te gaan. Een trefwoord is een controleerbare zoekterm die deel uitmaakt van een trefwoordensysteem of thesaurus. Vervuiling van het trefwoordenregister of de thesaurus brengt al het daaraan voorafgaande werk in gevaar.
17. Productienummer	Een uniek nummer dat wordt toegekend voor administratieve doeleinden.
18. Archiefnummer	Een uniek opbergnummer dat wordt toegekend ten dienste van de identificatie in het depot.

Bron: Van Wijk, P.A.M. (1998, november). *Audiovisuele materialen, Archiefbeheer in de praktijk*, p. 5530-18-5530-21.

3.2.2. Opmerkingen en toevoegingen bij de IFTA minimum-data-list

Dat de *minimum-data-list* slechts een basis vormt, spreekt voor zich. Een archivaris dient ook stil te staan bij volgende gegevens:

5. Copyright

Vermeld niet alleen de naam van de auteur(s) of auteur(s)rechthebbenden), maar ook zijn (hun) adres, telefoonnummer, en eventueel andere relevante gegevens.

15. Inhoudsbeschrijving

De inhoudsbeschrijving is zeer belangrijk voor wetenschappelijk gebruik. Een eerste vereiste is het beschrijven van het onderwerp of bepaalde aspecten van het onderwerp. Andere gegevens die de inhoud beschrijven: standpunten die aan de orde komen, een samenvatting van commentaar in de film of het televisieprogramma, uitleg en toelichting, citaten, losse beelden, ...

19. Eigennamen of namen van zaken**20. Soort document**

Om welk materiaal gaat het? Is het een origineel? Is het een kopie van een elders berustend origineel? Is het een serieel document zoals een talkshow, een praatprogramma, een reclamespot, een bedrijfsjournaal, ... of is het een eenmalige productie?

21. De archivaris dient er rekening mee te houden dat veel audiovisuele programma's vaak **compilaties** zijn van oud- en nieuw materiaal. Naast de titel van het programma, kan de archivaris ook de titels van het oude en nieuwe materiaal (televisieprogramma's en/of films) vermelden.

22. Best wordt de **staat** van het materiaal vermeld. Deze bepaalt maar al te vaak de voorwaarden tot gebruik. Belangrijk is dat deze met de jaren kan veranderen.

23. De vorm van het audiovisuele werk

Beschrijf de camera-instellingen, de cameraposities en de manier waarop het werk gemonteerd is (*dissolve, wipe, fade-in, fade-out*). Regisseurs gebruiken vaak herkenbare camera-instellingen, -posities en montagetechnieken, wat eventueel nuttig kan zijn bij het identificeren van anonieme werken. Wanneer voor gebruik de auteursrechten geregeld dienen te worden, kan men alzo eventueel de auteurs(rechthebbenden) opsporen. Toch dient hier enige voorzichtigheid aan de dag gelegd te worden.

24. Andere werken

Noteer de titels van andere audiovisuele werken van de auteur of auteursrechthebbende. Indien het meerdere auteurs of auteursrechthebbenden betreft, vermeld je per auteur de gekende werken.

25. Voorwaarden tot gebruik en beschikbaarstelling

Auteurs(rechthebbenden) kunnen aan het gebruik en de beschikbaarstelling van audiovisueel materiaal dat een archief in eigendom heeft, bepaalde voorwaarden hechten. Vergeet niet deze te noteren bij de beschrijving van het materiaal.

Bijvoorbeeld:

- een vergoeding;
- wanneer zijn werk of een deel van zijn werk gebruikt wordt in een toepassing van een ander werk (vb. fragmenten uit zijn film in een televisieprogramma), dan kan de auteur of auteursrechthebbende eisen het resultaat vóór vertoning te zien;
- ...

26. De herkomst van het materiaal**27. De taal**

Vermeld de gesproken taal of talen. Indien het een stille film is vermeld je de taal of talen van de intertitels.

28. Datum van de eerste openbaarmaking van het audiovisuele werk

Deze datum is belangrijk wat betreft het auteursrecht op anonieme werken, werken waarvan de auteur niet achterhaald kan worden. Het is beter deze datum gescheiden te houden van de datum van opname om problemen met het auteursrecht te vermijden.

29. De naam van de instelling**30. De collectie****31. De documentalist**

32. Datum van de beschrijving
33. Naam van de persoon die de beschrijving controleerde
34. Datum van de invoer van de gegevens
35. Opmerkingen

3.2.3. Een nieuwe lijst voor het catalogiseren van audiovisueel materiaal

Bovenstaande elementen samengebracht komen we tot nieuwe lijst van gegevens die gebruikt kan worden voor het aanmaken van een database voor het opslaan van informatie van audiovisuele werken.

<i>Lijst van gegevens voor het aanmaken van een database voor audiovisuele werken</i>	
1.	Naam instelling
2.	Collectie
3.	Naam documentalist
4.	Datum beschrijving
5.	Titel
6.	Subtitel
7.	Andere titel
8.	Producent
9.	Copyright
10.	Andere namen verbonden met de productie
11.	Andere werken van de auteur(s) of auteursrechthebbende(n)
12.	Voorwaarden verbonden aan het gebruik en beschikbaarstelling van het materiaal
13.	Herkomst van het materiaal
14.	Soort document
15.	Compilatie
16.	Datum van opname
17.	Datum eerste bekendmaking
18.	Datum van uitzending
19.	Medium
20.	Tijdsduur, lengte in meter
21.	Geluid
22.	Taal
23.	Kleur-Zwart/wit
24.	Vorm van het audiovisuele werk
25.	Formaat of systeem
26.	Staat van het materiaal
27.	Inhoudsbeschrijving
28.	Eigennamen of namen van zaken
29.	Trefwoorden
30.	Opnameplaats
31.	Productienummer
32.	Archiefnummer
33.	Naam persoon, controle beschrijving
34.	Datum invoer gegevens
35.	Opmerkingen.

3.3. Het catalogiseren van geluidsmateriaal

3.3.1. Algemeen

Naast het creëren van een goed doordachte database voor audiovisueel materiaal, dient hetzelfde te gebeuren voor geluidswerken. Zoals eerder gezegd zijn geluidsopnames reproducties in de zin van de wet en is voor elke opname schriftelijke toestemming vereist van de uitvoerende kunstenaar. Ook bij het catalogiseren van geluidsmateriaal komt dus heel wat kijken.

Bovendien is het gegeven tamelijk complex omdat het kan gaan om een reproductie van verschillende zaken zoals een toespraak, een toneelstuk, een gebeurtenis op straat, een interview, een reportage, een muziekvoorstelling, ... Hier dient men bij het ontwerp bovenal rekening mee te houden.

3.3.2. De International Federation of Television Archives' minimum-data-list

Ondanks het feit dat het hier niet gaat om beeldmateriaal, kunnen toch een aantal gegevens uit de *minimum-data-list* van de International Federation of Television Archives aangewend worden bij het creëren van een database voor geluidswerken. Dit zijn:

1. Titel
2. Subtitel
3. Andere titel
4. Producent
5. Copyright
6. Andere namen verbonden met de productie
7. Datum van uitzending
8. Datum van opname
9. Opnameplaats
10. Medium
11. Tijdsduur, lengte
13. Formaat of systeem
14. Inhoudsbeschrijving
15. Trefwoorden
16. Productienummer
17. Archiefnummer.

Geluid (12) en kleur/zwart-wit (13) zijn hier vanzelfsprekend niet relevant.

Ook hier geldt dat de IFTA *minimum-data-list* slechts een vertrekpunt is voor het aanmaken van een database voor geluidswerken. Volgende zaken mogen niet ontbreken:

18. Bijschrift bij titel
19. Voorwaarden verbonden aan het gebruik en de beschikbaarstelling van het materiaal
20. Soort werk
21. Type drager
22. Collectie
23. Taal
24. Archief
25. Zender (uitzending)
26. Cd-rom

27. Eigennamen
28. Herkomst
29. Genre
30. Aantal delen
31. Aantal exemplaren
32. Componist
33. Toneelmuziek
34. Auteur literatuur
35. Regisseur van het toneelstuk
36. Originele opname
37. Stereo of mono
38. Aantal sporen
39. Naam instelling
40. Naam documentalist
41. Datum beschrijving
42. Voorwaarden verbonden aan het gebruik en de beschikbaarstelling van het materiaal
43. Staat van het materiaal
44. Naam van de persoon die de beschrijving controleert
45. Datum invoer gegevens
46. Opmerkingen.

3.3.3. Een nieuwe lijst voor het catalogiseren van geluidsmateriaal

<i>Lijst voor het catalogiseren van geluidswerken</i>	
1.	Naam instelling
2.	Collectie
3.	Naam documentalist
4.	Datum beschrijving
5.	Titel
6.	Subtitel
7.	Andere titel
8.	Bijschrift bij titel
9.	Producent
10.	Copyright
11.	Componist
12.	Toneelmuziek
13.	Auteur literatuur
14.	Regisseur
15.	Andere namen verbonden met de productie
16.	Andere werken van de auteur of (auteursrechthebbende)
17.	Voorwaarden verbonden aan het gebruik en de beschikbaarstelling van het materiaal
18.	Herkomst van het materiaal
19.	Archief
20.	Soort document
21.	Originele opname
22.	Aantal exemplaren
23.	Datum van opname/gebeurtenis
24.	Datum eerste bekendmaking

25. Datum van uitzending
26. Zender (uitzending)
27. Medium
28. Formaat of systeem
29. Type drager
30. Tijdsduur, lengte in meter
31. Aantal delen
32. Stereo/mono
33. Aantal sporen
34. Staat van het materiaal
35. Cd-rom
36. Inhoudsbeschrijving
37. Taal
38. Genre
39. Eigennamen of namen van zaken
40. Trefwoorden
41. Opnameplaats
42. Productienummer
43. Archiefnummer
44. Naam van de persoon die de beschrijving controleert
45. Datum invoer gegevens
46. Opmerkingen.

4. Gebruik en beschikbaarstelling van audiovisuele en geluidswerken

4.1. Algemeen

Archieven krijgen verschillende soorten bezoekers over de vloer. Rob van den Beld en Jan Pet (1993: 149) maken een onderscheid:

- (toevallige) bezoekers;
- studenten en wetenschappelijke onderzoekers;
- scholieren en onderwijsgevendend;
- leden van heemkundekringen of historische genootschappen;
- beroepsmatige bezoekers.

Wanneer een bezoeker werken uit een archief wil gebruiken dienen enkele vragen gesteld te worden:

1. Welk materiaal wil de persoon gebruiken?
2. Wat wil hij ermee doen?
3. Heeft de persoon hiervoor toestemming nodig van de auteur of auteursrechthebbende?

In principe mogen audiovisuele werken en geluidswerken pas (net zoals dat het geval is bij alle andere auteursrechtelijk beschermde werken) gebruikt worden als de rechten geregeld zijn. De tijd die geïnvesteerd werd in het vastleggen van zoveel mogelijk gegevens, loont bij het eventueel gebruik en beschikbaarstellen van het materiaal, net als de moeite die gedaan werd bij het laten overdragen van de auteursrechten van de auteur(s) of de auteursrechthebbenden aan het archief. Als gouden regel geldt: 'Wanneer de rechten niet geregeld kunnen worden, wordt het materiaal niet ter beschikking gesteld van gebruikers'.

Bij gebruik en beschikbaarstelling van audiovisueel- en geluidsmateriaal dient men rekening te houden met volgende scenario's:

- het archief heeft alle rechten op het audiovisueel materiaal en/of de geluidswerken;
- het archief heeft geen rechten op het audiovisueel materiaal en/of de geluidswerken.

4.2. Het archief heeft alle rechten op het audiovisuele materiaal en/of de geluidswerken

Deze situatie is de meest eenvoudige situatie die bovendien niet tot problemen kan leiden. Een archief heeft er dan ook alle belang bij, bij het verwerven van materiaal, zoveel mogelijk rechten aan zich te laten overdragen. Wanneer een archief alle rechten op een werk heeft, betekent dit dat het:

- de voorwaarden bepaalt onder welke het materiaal ter beschikking wordt gesteld;
- de termijn bepaalt gedurende dewelke het materiaal ter beschikking wordt gesteld;
- recht heeft op een vergoeding;

- recht heeft op een vergoeding voor kopieerkosten;
- recht heeft op een vergoeding voor administratieve behandeling.

4.3. Het archief heeft geen rechten op het audiovisuele materiaal en/of de geluidswerken

Wanneer het archief geen rechten heeft op het audiovisueel materiaal en/of de geluidswerken die zich in het archief bevinden, ligt de zaak helemaal anders en dient men rekening te houden met de eigenlijke auteur(s) of auteursrechthebbenden. Belangrijk is dan het feit of de auteur(s) of auteursrechthebbenden gekend, ongekend of niet te achterhalen zijn. Ook hier geldt dat de tijd die geïnvesteerd wordt in het zoeken naar deze gegevens, zal lonen.

DE AUTEURS(RECHTHEBBENDEN) ZIJN GEKEND	
<p>De instelling regelt de rechten</p> <ul style="list-style-type: none"> - het archief contacteert de auteurs(rechthebbenden); - het archief regelt de rechten voor het gewenste gebruik; - alles wordt schriftelijk geregeld. 	<p>De klant regelt de rechten</p> <ul style="list-style-type: none"> - het archief verwijst de klant naar de auteurs(rechthebbenden); - de klant legt een bewijsstuk voor aan het archief; - het archief controleert dit bewijsstuk (juiste wijze, volledig?).

Bron: Van Den Beld, R., Pet, J. & Snijder, B. In: Van der Maden, F. (1993). *Audiovisuele collecties. Handleiding voor het beheer van bewegend beeld en geluid*. Hilversum: Uitgeverij Verloren, p. 155-60.

Wanneer het archief de rechten slecht regelt, kan deze geconfronteerd worden met schadeclaims. De klant gaat dan vrijuit. Anders is het wanneer de rechten door het archief goed geregeld zijn, maar de klant een misstap begaat. Het is dan deze laatste die de schadeclaims onder ogen zal krijgen.

Wanneer de klant de rechten regelt, is enige voorzichtigheid aangewezen. Ondanks het feit dat het archief hier geen rechten regelt (het neemt geen initiatieven, maar verwijst alleen), kan het toch geconfronteerd worden met een gedeelte van de schadeclaims, namelijk wanneer de klant de rechten slecht regelt. Wanneer de klant de rechten goed regelt, maar slecht handelt, gaat het archief vrijuit.

DE AUTEURS(RECHTHEBBENDEN) ZIJN NIET GEKEND		
<p>De instelling zoekt de auteurs(rechthebbenden) en regelt de rechten</p> <ul style="list-style-type: none"> – het archief zoekt de auteurs(rechthebbenden); – het archief regelt de rechten met de auteurs(rechthebbenden) voor het gewenste gebruik; – alles wordt schriftelijk geregeld. 	<p>De instelling zoekt de auteurs(rechthebbenden), de klant regelt de rechten</p> <ul style="list-style-type: none"> – het archief zoekt de auteurs(rechthebbenden); – de klant regelt de rechten met de auteurs(rechthebbenden); – de klant legt het archief een bewijsstuk voor; – het archief controleert dit bewijs op juistheid en volledigheid. 	<p>De klant zoekt de auteurs(rechthebbenden) en regelt de rechten</p> <ul style="list-style-type: none"> – het archief is totaal inactief; – de klant zoekt de auteurs(rechthebbenden) en regelt de rechten; – de klant legt het archief een bewijsstuk voor; – het archief controleert dit bewijs op juistheid en volledigheid.

Bron: Van Den Beld, R., Pet, J. & Snijder, B. In: Van der Maden, F. (1993). *Audiovisuele collecties. Handleiding voor het beheer van bewegend beeld en geluid*. Hilversum: Uitgeverij Verloren, p. 155-60.

Wanneer de auteurs(rechthebbenden) niet gekend zijn, is er vooral gevaar wanneer de klant de auteurs(rechthebbenden) zoekt en de rechten regelt. De klant kan het archief een bewijs voorleggen, maar het is niet zeker dat de persoon of personen die de klant gecontacteerd heeft ook de auteurs(rechthebbenden) zijn. Het is dus uitermate belangrijk dat een archief steeds het door de klant voorgelegde bewijs op zijn juistheid en correctheid controleert. Het is echter steeds aangegeven om, wanneer de auteurs(rechthebbenden) niet gekend zijn, deze als archief zelf op te sporen. De klant alle touwtjes in handen laten nemen, mag dan wel de gemakkelijkste oplossing zijn voor een archief, problemen liggen echter vaak op de loer.

DE AUTEURS(RECHTHEBBENDEN) ZIJN NIET TE ACHTERHALEN
<p>Auteurs(rechthebbenden) kunnen niet alleen niet gekend zijn, het is ook mogelijk dat ze bovendien niet op redelijkerwijze te achterhalen zijn. Het kan gaan om een anoniem werk of de mensen in kwestie zijn niet meer te vinden. Het materiaal kan echter ook auteursrechtvrij zijn of er zijn gewoon geen mensen meer die aanspraak kunnen maken op het werk.</p> <p>Als gouden regel stond hierboven vermeld: 'Wanneer de rechten niet geregeld kunnen worden, wordt het materiaal best niet ter beschikking gesteld van gebruikers'. Toch kunnen archieven hier van af zien en zich indekken tegen latere schadeclaims. Wanneer auteurs(rechthebbenden) niet te achterhalen zijn, betekent dit niet dat een audiovisueel werk of een geluidswerk vanzelfsprekend tot het openbaar domein behoort. Indien auteurs(rechthebbenden) die niet achterhaald konden worden, merken dat het materiaal gebruikt wordt, dan zullen zij dit laten horen en hebben ze recht op een schadevergoeding. Een archief dient hier ten allen tijde rekening mee te houden en kan zich indekken door een verklaring van vrijwaring. De klant kan dan het gewenste materiaal gebruiken, zonder dat het archief of de klant zelf de rechten geregeld hebben met de auteurs(rechthebbenden).</p> <p>De inhoud van een verklaring van vrijwaring is zeer belangrijk. Zo moet de klant zo gedetailleerd mogelijk verklaren hoe hij tevergeefs gepoogd heeft de auteurs(rechthebbenden) te achterhalen. Alle stappen die hierbij ondernomen zijn, worden best beschreven. De klant vrijwaart het archief van alle mogelijke schadeclaims. Wanneer een archief toch geconfronteerd wordt met deze laatste, kan het archief verwijzen naar de verklaring van vrijwaring. Het is de klant die dan betaalt. Hij is tenslotte verantwoordelijk voor het gebruik van het audiovisuele- en geluidsmateriaal.</p>

Voorbeeld van een verklaring van vrijwaring

Briefhoofd instelling

BRUIKLEENOVEREENKOMST / VERKLARING VAN VRIJWARING

Ondergetekend,
de heer/mevrouw

functie
optredende namens
naam instelling

adres instelling

postcode en plaats

telefoonnummer
hierna te noemen de bruikleengever,

verleent hierbij toestemming aan de ondergetekende:

de heer/mevrouw

functie.....

optredende namens
naam instelling

adres instelling.....

postcode en plaats.....

telefoonnummer
hierna te benoemen de bruikleennemer (of: de ontvanger),

om het in de bijlagen gespecificeerde film-/video-/geluidsmateriaal te verveelvoudigen en/of openbaar te maken ten behoeve van:

doel:.....

datum van openbaarmaking:.....

wijze van distributie:

aantal vertoningen c.q. openbaarmakingen:.....

De bruikleennemer verklaart alle rechten met betrekking tot het genoemde materiaal voortvloeiende uit de Auteurswet 1994 te zullen eerbiedigen en

.....
te vrijwaren van alle auteursrechtelijke aanspraken voortvloeiende uit het gebruik van het geleende materiaal.
Hij/zij verklaart de hierna vermelde bruikleenvoorwaarden te zullen eerbiedigen.

De toestemming wordt uitsluitend verleend aan de ondergetekende:

<i>Plaats:</i>	<i>Plaats:</i>
<i>Datum:</i>	<i>Datum:</i>
<i>Handtekening:</i>	<i>Handtekening:</i>

Bron: Van Den Beld, R., Pet, J. & Snijder, B. In: Van der Maden, F. (1993). *Audiovisuele collecties. Handleiding voor het beheer van bewegend beeld en geluid*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.

GEVALLEN WAARIN MEN DE RECHTEN NIET HOEFT TE REGELEN
<p>1. Het werk behoort tot het publiek domein</p> <p>Wanneer een archief niet de rechten heeft op een audiovisueel werk of een geluidswerk, dan is het belangrijk na te gaan of er nog auteursrechten rusten op het materiaal of niet. Zoals eerder besproken is er een 70-jarige beschermingstermijn wat betreft het auteursrecht en een 50-jarige beschermingstermijn wat betreft de naburige rechten. Wanneer er geen rechten meer rusten op een werk, dan valt dit in het publiek domein.</p> <p>2. Het kopiëren voor eigen gebruik van geluidswerken en audiovisuele werken</p> <p>In de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten is een speciale regeling voorzien voor het kopiëren voor eigen gebruik van geluidswerken en audiovisuele werken. De wet voorziet een vergoeding voor de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten van fonogrammen en audiovisuele werken indien hun werken en prestaties gereproduceerd wordt voor eigen gebruik. Dit ook in volgende gevallen:</p> <p>Art. 22. § 1. Lid 5. AW 1994 <i>Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar gemaakt is, kan de auteur zich niet verzetten tegen: de reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is.</i></p> <p>Art. 46. Lid 4. AW 1994 <i>De artikelen 35, 39, 42 en 44 zijn niet van toepassing wanneer de handelingen bedoeld in die artikelen verricht worden met een van de hierna volgende doelstellingen: de reproductie van prestaties van de houders van de naburige rechten, die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is.</i></p> <p>3. Reproductie van films door het Koninklijk Belgisch Filmarchief</p> <p>De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten voorziet een speciale regeling voor de reproductie van films door het Koninklijk Belgisch Filmarchief. Het is het Koninklijk Belgisch Filmarchief toegestaan kopieën, dubbels te maken van films. Aan deze reproductie zijn volgende voorwaarden verbonden:</p>

- de reproductie dient te gebeuren met het oog op de bewaring van het cinematografisch patrimonium;
- de reproductie mag niet tot gevolg hebben dat er afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk;
- de reproductie mag er niet toe leiden dat er schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de auteur.

De materialen die door reproductie tot stand komen, blijven eigendom van het Koninklijk Belgisch Filmarchief. De auteur van de oorspronkelijk auteursrechtelijk beschermde creatie kan toegang krijgen tot zijn gereproduceerd werk, en dit onder volgende voorwaarden:

- onder strikte inachtneming van de bewaring van het werk door het filmarchief;
- tegen een billijke vergoeding van het werk verricht door het filmarchief.

Het Koninklijk Belgisch Filmarchief is ook gerechtigd restauraties uit te voeren.

4. Reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken in familiekring

De reproductie van geluidswerken en audiovisuele werken die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is, is toegestaan. De auteur kan zich hier niet tegen verzetten wanneer het werk op een geoorloofde wijze openbaar is gemaakt.

5. De reproductie en/of de mededeling van werken of prestaties ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek

Reproducties van de creaties van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van eerste vastleggingen van films, zijn toegestaan onder volgende voorwaarden:

- de reproductie betreft korte fragmenten van het auteursrechtelijk beschermde werk;
- de reproductie gebeurt ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek;
- het doel van de reproductie mag niet commercieel zijn;
- de reproductie mag geen afbreuk doen aan de normale exploitatie van het werk.

De uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van de eerste vastleggingen van films hebben recht op een vergoeding voor deze reproductie. Belangrijk is dat in verband met deze vergoeding, het vermoeden van overdracht van het exclusieve recht op audiovisuele exploitatie van de auteurs van een audiovisueel werk aan de producenten (art. 18. AW 1994), niet geldt. Dit is eveneens het geval voor het vermoeden van overdracht van het exclusieve recht van audiovisuele exploitatie van de prestatie van de uitvoerende kunstenaar, van de uitvoerende kunstenaar aan de producent (art. 36. AW 1994).

Art. 61ter. AW 1994

De natuurlijke personen of de rechtspersoon die exploitatiehandelingen in verband met de werken of prestaties verrichten of, desgevallend, met decharge van eerstgenoemden, de onderwijsinstellingen en de instellingen voor wetenschappelijk onderzoek welke de werken of prestaties kosteloos of onder bezwarende titel ter beschikking stellen van anderen, moeten een evenredige vergoeding betalen die wordt vastgesteld op grond van de exploitatiehandelingen.

6. Overzettingen uitgevoerd door het Koninklijk Belgisch Filmarchief

Het is het Koninklijk Belgisch Filmarchief bij wet toegestaan films te vertalen. Auteurs kunnen zich hier niet tegen verzetten wanneer het werk op een geoorloofde wijze openbaar is gemaakt. De voorwaarden waaraan moet voldaan worden, zijn dezelfde als deze vermeld onder C. 1.1.1. B.

7. Een karikatuur, een parodie of een pastiche

Hierbij dient men steeds rekening te houden met de eerlijke beroepsgebruiken.

Vooraleer men kan spreken van een parodie, dient men te kijken naar de elementen die in het werk terug te vinden zijn. Is er kritiek op het originele werk, een creatieve toevoeging aan het originele werk, en staat humor centraal, dan zal het niet gaan om een slaafse nabootsing (parodie-exceptie).

8. De kosteloze privé-mededeling in familiekring

De kosteloze privé-mededeling in familiekring valt niet onder het publiek executierecht. Dit betekent dat hiervoor dus geen toestemming moet gevraagd worden aan de auteurs(rechthebbenden). Belangrijk hier is dat men goed weet wat men onder 'familiekring' verstaat. Het betreft hier niet alleen een familiale, intieme band, maar ook vrienden die nauwe banden hebben met de familie.

9. Uitvoerende kunstenaars

Uitvoerende kunstenaars en producenten kunnen zich niet verzetten tegen:

- de mededeling van deze prestatie op een openbare plaats. Hieraan zijn volgende voorwaarden verbonden:
 - de prestatie mag niet voor een voorstelling gebruikt worden;
 - aan het publiek mag geen toegangsgeld gevraagd worden om de prestatie te kunnen bijwonen.
- uitzending van de prestatie via de omroep.

10. Uitlenen van geluidswerken en audiovisuele werken met een educatief of cultureel doel

De auteur, de uitvoerende kunstenaar en de producent van de eerste vastlegging van fonogrammen en films kunnen de uitlening van geluidswerken en audiovisuele werken niet verbieden indien de uitlening geschiedt met een educatief of cultureel doel door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht.

Art. 15. AW 1994

De auteur die weigert zijn bijdrage tot het audiovisuele werk af te maken of niet bij machte is dat te doen, kan zich niet verzetten tegen het gebruik van zijn bijdrage met het oog op de voltooiing van het werk.

Voor die bijdrage wordt hij beschouwd als auteur en geniet hij de rechten dit daaruit voortvloeien.

11. Citaatrecht (verveelvoudiging)

Art. 21. AW 1994

Korte aanhalingen uit een werk dat op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, ten behoeve van kritiek, polemiek of onderwijs, of in het kader van wetenschappelijke werkzaamheden, maken geen inbreuk op het auteursrecht, voor zover zulks geschiedt overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken en het beoogde doel zulks wettigt.

De aanhalingen bedoeld in het vorige lid moeten de bron en de naam van de auteur vermelden.

Belangrijk is dat het gebruik moet gebeuren overeenkomstig de 'eerlijke beroepsgebruiken'. Dit betekent dat er het oorspronkelijk auteursrechtelijk beschermd werk niet aangetast mag worden. Er mag niet geknipt worden in films; audiovisuele werken en geluidswerken mogen niet zo gemonteerd worden dat ze een totaal andere inhoud en betekenis krijgen.

Ook in volgende gevallen dienen de rechten niet geregeld te worden. Het werk moet echter reeds op een geoorloofde wijze openbaar zijn gemaakt!

12. Openbaarmaking in het onderwijs en in het kader van onderzoek

Art. 22. § 1. Lid 4ter AW 1994

Wanneer het werk op geoorloofde wijze openbaar is gemaakt, kan de auteur zich niet verzetten tegen: (...) de gedeeltelijke of integrale reproductie van artikelen of werken die op andere dan grafische of soortgelijke dragers zijn vastgelegd, wanneer die reproductie wordt verricht ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek, zulks verantwoord is door de nagestreefde niet-winstgevende doelstelling en geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk.

Of een archief al dan niet materiaal beschikbaar stelt, hangt echter niet alleen af van auteursrechten op audiovisuele werken of geluidswerken. De aan- of afwezigheid van de vereiste afspeelapparatuur en de staat van het materiaal zijn twee niet onbelangrijke factoren.

5. Sancties

Het regelen van de rechten op het materiaal met de auteur of de auteurs(rechthebbenden) is van het allergrootste belang. Dat de auteur 'koning' is, blijkt in de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten. Een auteur kan ten allen tijde zijn verbodsrecht laten gelden. Hij kan ieder onrechtmatig gebruik van zijn werk laten stopzetten. Inbreuken, zowel gepleegd door een archief als door een derde, kan privaatrechtelijk worden aangesproken. De auteur kan onder meer via kortgeding een eis instellen. De onrechtmatige gebruiker of het archief kan dan geconfronteerd worden met een geldboete enerzijds of een gevangenisstraf anderzijds. De auteur of auteursrechthebbende kan echter met de gebruiker van zijn auteurswerk of het archief ook tot een minnelijke schikking komen.

HOOFDSTUK 4

Aanbevelingen

De Belgenland, Red Star Line, 1923 (SA-FILM 79)

1. *Inleiding*

Archieven beschikken in principe niet over de auteursrechten van audiovisuele werken of geluidswerken. Zoals eerder gezegd is de auteur altijd de natuurlijke persoon die de maker is van het werk. Archieven kunnen echter wel als auteur aanzien worden wanneer het gaat om een anoniem of pseudoniem werk of het archief het werk onder eigen naam heeft uitgegeven.

2. *Nuttige tips*

2.1. Bij het verwerven van audiovisuele archieven

Archieven krijgen dagelijks materiaal in hun bezit. Een eerste punt dat belangrijk is, is dat het hier gaat om het verwerven van eigendom. Een archief verkrijgt niet automatisch het auteursrecht.

1. Ga na of de persoon die het materiaal aan het archief in eigendom heeft, de oorspronkelijke auteur van het werk is.
2. Is het materiaal tot stand gekomen in het kader van een arbeidsovereenkomst of (ambtenarenstatuut), met een eventuele overdracht van rechten aan de werkgever?
3. Is het materiaal gemaakt in opdracht of op bestelling met een eventuele overdracht van rechten aan degene die de bestelling plaatste?
4. Laat zoveel mogelijk (best alle) auteursrechten overdragen aan het archief (schriftelijk bewijs).

Indien de persoon die het archief het materiaal in beheer of eigendom geeft, niet de oorspronkelijke auteur is van het werk, dan liggen de zaken anders. Deze persoon kan:

1. geen rechten hebben op het werk;
2. een gedeelte van de rechten hebben op het werk;
3. alle rechten hebben op het werk.

Hier zijn twee mogelijkheden:

1. indien de persoon een gedeelte van de rechten of alle rechten op het werk heeft, kan het archief deze best laten overdragen (schriftelijk bewijs);
2. indien de persoon geen rechten heeft op het werk, dient de oorspronkelijke auteur achterhaald te worden.

2.2. Achterhalen van auteursrechten

Audiovisueel materiaal en geluidsmateriaal dat reeds geruime tijd in het bezit is, levert vaak een probleem op wat betreft het auteursrecht. Vaak zijn geen auteurs bekend en gaat men er van uit dat men niets met het materiaal mag en kan ondernemen. Toch is dit niet altijd het geval.

1. Ga na wanneer het materiaal voor de eerste maal op de juiste wijze openbaar gemaakt is (datum van eerste bekendmaking. Let op! Deze datum verschilt van de datum van opname).
2. Tel hierbij de wettelijke beschermingstermijn.

3. Indien de wettelijke beschermingstermijn verlopen is, dan behoort het werk tot het publiek domein.

Dit spaart vaak tijd en moeite om de werkelijke auteur te achterhalen en de rechten te regelen.

2.3. Beheer van de auteursgegevens

Indien het archief alle rechten heeft op het audiovisuele materiaal en/of de geluidswerken, dan liggen de zaken simpel. Vandaar:

- probeer bij het verwerven van het materiaal zoveel mogelijk (best alle) rechten te laten overdragen.

Het kan ook zijn dat een archief geen rechten heeft op het materiaal en/of de geluidswerken. Daarom loont het bij het verwerven van het materiaal zoveel mogelijk gegevens over de geschiedenis ervan te verzamelen.

Voor audiovisuele werken is dit onder meer:

1. de titel;
2. de producent;
3. copyright (overdracht van rechten?);
4. andere namen verbonden met de productie;
5. andere werken van de auteur(s) of auteursrechthebbende;
6. voorwaarden verbonden aan het gebruik en beschikbaarstelling van het materiaal;
7. herkomst van het materiaal;
8. datum van opname;
9. datum van eerste bekendmaking.

Voor geluidswerken:

1. de titel;
2. de producent;
3. copyright (overdracht van rechten?);
4. de componist;
5. toneelmuziek;
6. auteur literatuur;
7. regisseur;
8. andere namen verbonden met de productie;
9. voorwaarden verbonden aan het gebruik en de beschikbaarstelling van het materiaal;
10. herkomst van het materiaal;
11. originele opname;
12. datum van opname/gebeurtenis;
13. datum van eerste bekendmaking;
14. zender (uitzending).

2.4. Algemene aanbevelingen

Wanneer de auteurs(rechthebbenden) gekend zijn:

- kan je als archief de rechten best zelf regelen. Belangrijk is dat dit goed gebeurt om latere schadelclaims te voorkomen.

Wanneer de auteurs(rechthebbenden) niet gekend zijn:

- kan je als archief deze steeds best zelf opsporen. De klant kan dan eventueel de rechten regelen, alhoewel dit niet wordt aanbevolen.

Wanneer de auteurs(rechthebbenden) niet te achterhalen zijn:

- kan een archief zich indekken tegen latere schadeclaims door een verklaring van vrijwaring. De klant kan dan het gewenste materiaal gebruiken zonder dat het archief of de klant de rechten geregeld heeft met de auteurs(rechthebbende). Belangrijk is dat alle stappen die ondernomen werden om de auteurs(rechthebbenden) te contacteren gedetailleerd beschreven worden en eventuele bewijsstukken bijgehouden worden.

Als gouden regel geldt echter: 'Wanneer de rechten niet geregeld kunnen worden, wordt het materiaal niet ter beschikking gesteld van gebruikers'.

Bibliografie

Boeken

- Baerten, J., Scheelings, F. & Verhelst, J. (eds.) (1991). *Archiefinitiatief 1. Archiefproblemen- & oplossingen*. Brussel: VUB-Press.
- Baerten, J., Scheelings, F. & Verhelst, J. (eds.) (1993). *Archiefinitiatief 2. Archiefproblemen- & oplossingen*. Brussel: VUB-Press.
- Baerten, J., Scheelings, F. & Verhelst, J. (eds.) (1996). *Archiefinitiatief 3. Besparen door degelijk archief- en documentbeheer*. Brussel: VUB-Press.
- Brison, F. (2001). *Het naburig recht van de uitvoerende kunstenaar*. Gent: Larcier.
- Commissie van de Europese Gemeenschappen. (1995). *Groenboek: Het Auteursrecht en de Naburige Rechten in de Informatiemaatschappij*. Brussel: Commissie van de Europese Gemeenschappen.
- Coppens, H. (1990). *Archiefterminologie. Archief termen voor het gebruik in het Rijksarchief*. Brussel: Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën.
- Cuypers, J.B. (ed.) (1999). *Auteursrechten, privacy en royalties in musea, archieven en documentatiecentra*. Antwerpen: Vlaamse Museumvereniging.
- Decavele, J. & Vannieuwenhuysse, J. (eds.) (1993). *Hoe functioneert het Archief in de administratie en bij het bestuur van de gemeente?* Gent: Stadsarchief.
- De Vos, W. (1994). *Handelingen van het colloquium Auteursrecht Brussel, Koninklijke Bibliotheek van België*. Brussel: Wim De Vos.
- Frequin, M. & Vanhees, H. (1999). *Auteursrechtgids voor Nederland en België*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.
- Hesselink, L. (ed.) (1994). *Rechtswijzer voor auteurs. Contract, fiscus en beleid rond schrijven en vertalen*. Den Haag: Sdu Uitgeverij Koninginnegracht.
- Janssens, G., Maréchal, G. & Scheelings, F. (eds.) (2000). *Archiefinitiatief 4. Door de archivistiek gestrikt*. Brussel: VUB-Press.
- Mertens, J. & Verhelst, J. (eds.) (1993). *Een archiefwet voor het federale België*. Antwerpen: Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief-, en Documentatiewezenen.
- Neels, L., Voorhoof, D. & Maertens, H. (1999). *Medialex. Selectie van bronnen van de media- en informatiewetgeving*. Antwerpen: Kluwer Rechtswetenschappen België.
- Timmerhuis, F. (1995). *Archiveren. Een praktische handleiding*. Rijswijk: Uitgeverij Elmar b.v.
- Van der Maden, F. (1993). *Audiovisuele collecties. Handleiding voor het beheer van bewegend beeld en geluid*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- Vanhees, H. (1997). *Basiswetteksten inzake het recht van de intellectuele eigendom*. Antwerpen: Intersentia Rechtswetenschappen.
- Vanhees, H. (1998). *Auteursrecht in een notendop*. Leuven: Garant.
- Vanhees, H. (1999). *Vademecum. Auteurscontracten ten behoeve van de overheid*. Brussel: Uitgeverij Labor.

Internet

-
- EBLIDA. (1998). 'Eblida'. [World Wide Web].
<http://www.eblida.org>
- SABAM. (2002). 'SABAM'. [World Wide Web].
<http://www.sabam.be/pt/nl.index.html>
- SABAM Mechelen. (s.d.). 'SABAM – Inningskantoor Mechelen'.
<http://users.pandora.be/ag.sabam/mech/>
- VVBAD. (s.d.) 'Welkom bij de VVBAD-website'. [World Wide Web]. <http://www.vvbad.be>

Kranten

-
- Buddingh, H. (2001, 15 februari). Bescherming copyright in Europese Unie, *NRC Handelsblad*.
- Corthouts, J. (2001, 17 februari). Industrie mag Europese richtlijn verder invullen, *De Morgen*, p. 26.
- De Rop, P. (1999, 20 september). Betalen voor muzikaal behang, *De Standaard*.
- D.S. (1998, 1 juli). Saba wint van kabeldistributeurs, *Financieel Economische Tijd*.
- D.S. (1999, 20 januari). Popsector eist strengere Europese wetgeving inzake auteursrecht, *De Morgen*.
- Duplat, G. (2001, 7 & 8 april). Six milliards pour les auteurs, *La Libre Belgique*.
- E.B. (1999, 20 april). Musea waken over betalingen Sabam, *De Morgen*.
- I.D.V. (2001, 8 mei). Billijke vergoeding artiesten is niet onrechtvaardig, *Financieel Economische Tijd*.
- Klaver, M.J. (1998, 3 maart). Auteurswet vormt hinderpaal voor bibliotheekarchief, *NRC Handelsblad*, p. 1, 8.
- Klaver, M.J. (1998, 20 april). Bibliotheken vrezin gevolgen Europese Databankrichtlijn, *NRC Handelsblad*.
- Naānaī, J. (2001, 15 februari). Billijke vergoeding voor kopiëren van muziek, *De Morgen*.
- Naānaī, J. (2001, 11 april). Auteurs eisen drie miljard van de Belgische staat, *De Morgen*.

- Pols, B. (1999, 15 februari). Bezit van nepartikel steeds riskanter, *NRC Handelsblad*
- P.V.B. (2001, 24 januari). Sabam saneert en rationaliseert, *De Standaard*.
- Smits, R. (1998, 7 maart). 1+1=1, *NRC Handelsblad*.
- S.S. (2001, 25 september). Akkoord ontziet non-profit-sector, *De Morgen*.
- Stroeykens, S. (2000, 20 mei). Is perfecte beveiliging mogelijk? *De Standaard*.
- Tollenaere, R. (1997; 23 september). De weg naar het muziekgeld, *Het Nieuwsblad*.
- Vandersmissen, M. (1998, 7 & 8 maart). Reproductiefonds digitaliseert museumbezit uit Vlaanderen, *De Standaard*, p. 14.
- Van Nieuwstadt, M. (1996, 23 december). Muzieklobby wint in Genève op punten, *NRC Handelsblad*.
- Vantyghe, P. (2000, 26 oktober). Artiestengeld geraakt niet bij artiesten, *De Standaard*, p.1, 9.
- Vantyghe, P. (2001, 10 februari). Lobbyen is een kunst, *De Standaard*.
- V.P.B. (2000, 7 juni). Film- en muziekindustrie bundelen krachten tegen piraten, *De Standaard*.

Onuitgegeven werken

-
- Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. (1994). *Wetsontwerp betreffende het auteursrecht, de naburige rechten en het kopiëren voor eigen gebruik van geluids- en audiovisuele werken. Wetsvoorstel inzake volgrecht*.
- Belgische vereniging van auteurs; componisten en uitgevers. Sabam cvba (2000). Sabam. Ten dienste van de auteur.
- Brison, F. (2001). *Naburige rechten*.
- Libert, C. (2001). *Sabam*.
- Stadsarchief Antwerpen. (2000). *Verzameling geluidsopnames (1949 - 1997). Inventaris*.
- Stadsarchief Antwerpen. (2001). *Filmarchief 2001. Database*.
- Voorhoof, D. (2000). *Auteursrecht*.